



VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Laura Korhonen

NUORTEN PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN
KOKEMUKSIA TYÖTTÖMYYDEN PIT-
KITTYMISEN SYISTÄ KOKKOLAN
SEUDUN TYÖLLISYYDEN KUNTAKO-
KEILUSSA

Sosiaali- ja terveysalan johtaminen ja kehittäminen YAMK
Sosiaali- ja terveysala
2024

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	7
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS.....	9
	2.1 Työllisyyspalvelut	9
	2.1.1 Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu.....	9
	2.1.2 Kaustisen seutukunta työllisyyspalveluiden tuottajana	11
	2.1.3 TE24 uudistus	12
	2.1.4 Nuorten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu.....	13
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	14
4	PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYDEN TAUSTOJA	15
	4.1 Pitkäaikaistyöttömyyden taustatekijöitä	15
	4.1.1 Eriarvoisuus	16
	4.1.2 Ylisukupolvinen huono-osaisuus.....	17
	4.1.3 Syrjäytyminen.....	18
	4.2 Pitkäaikaistyöttömyyden yksilöllisiä tekijöitä	19
	4.2.1 Nuoruuteen liittyviä tekijöitä	20
	4.2.2 Koulutus ja työkokemus.....	21
	4.2.3 Terveys ja työkyky	23
	4.2.4 Muut yksilölliset tekijät.....	25
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO	27
	5.1 Kvalitatiivinen tutkimus	27
	5.2 Tutkimuksen kohderyhmä	28
	5.3 Aineiston keruu	29
	5.4 Aineiston analysointi.....	31
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	34
	6.1 Vastaajien nykytilanne	34
	6.1.1 Työttömyys ja työhistoria	34

6.1.2	Vastaajien päivittäinen arki ja ajankäyttö.....	35
6.2	Työllistymistä heikentävät tekijät	36
6.2.1	Ammattipätevyyden puute	37
6.2.2	Työllistymismahdollisuuksien puute	37
6.2.3	Taloudelliset haasteet	38
6.2.4	Työttömyysaika	39
6.2.5	Pitkät välimatkat	39
6.2.6	Sairaudet	40
6.3	Työllistymistä edistävät tekijät	41
6.3.1	Hyvinvointi	42
6.3.2	Sosiaalinen tuki	43
6.3.3	Motivaatio	43
6.3.4	Sitoutuminen.....	44
6.4	Työllistymispalveluiden kehittämisen tarpeet.....	44
6.4.1	Työllisyyspalveluiden vaikutukset työttömyyden kestoön	45
6.4.2	Asiakaslähtöinen palvelumuotoilu	46
6.4.3	Kohdennettu tuki	47
6.4.4	Palveluiden yhteensovittaminen	47
6.5	Tulevaisuus.....	48
6.5.1	Koulutus	49
6.5.2	Työpaikka	50
6.5.3	Terveydentilan kohentuminen.....	51
6.5.4	Toiveikas tulevaisuus.....	51
7	POHDINTA.....	53
7.1	Tutkimuksen eettisyys	53
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	57
7.3	Keskeiset tulokset ja johtopäätökset.....	59
7.3.1	Keskeiset työllistymistä heikentävät tekijät.....	59
7.3.2	Keskeiset työllistymistä tukevat tekijät	62
7.3.3	Työllisyyspalveluiden kehittämisen kohteet.....	63

7.4 Jatkotutkimusaiheet	69
LÄHTEET	71
LIITTEET	79

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

TIIVISTELMÄ

Tekijä Laura Korhonen

Opinnäytetyön nimi Nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa.

Vuosi 2024

Kieli suomi

Sivumäärä 70 + 4 liitettä

Ohjaaja Hannele Laaksonen

Työllisyys on sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen sekä hyvinvointivaltion tulevaisuuden merkittävin kysymys. Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan kysymykseen siitä, mitkä tekijät nuorten kuvaamana edistävät työllistymistä, mitkä tekijät heikentävät työllistymistä ja kuinka työllisyyspalveluita tulisi kehittää. Tutkimuksen tehtävä on tuottaa tietoa nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksista. Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää työllisyysalueen kehittämisessä.

Tutkimuksen keskeinen teoreettinen viitekehys rakentuu pitkäaikaistyöttömyyden yleisistä taustatekijöistä sekä pitkäaikaistyöttömyyteen johtavista yksilöllisistä tekijöistä. Tutkimukseen on haastateltu 10 pitkäaikaistyötöntä nuorta. Tutkimuksen haastatteluaineisto on kerätty puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalysillä. Analyysillä kuvattiin nuorten kokemuksia työttömyyden pitkittymiseen vaikuttavista tekijöistä sekä sitä, miten työllisyyspalveluita tulisi kehittää.

Tutkimuksessa keskeisiksi työllistymistä tukeviksi tekijöiksi nuoret kuvasivat hyvinvoinnin, sosiaalisen tuen, motivaation ja sitoutumisen. Vastaavasti työllistymistä heikentäviksi tekijöiksi kuvattiin ammattipätevyyden puute, työllistymismahdollisuuksien puute, taloudelliset haasteet, työttömyysaika ja pitkät välimatkat sekä sairaudet. Työllisyyspalveluita tulisi kehittää systemaattisesti huomioiden asiakaslähtöisyys. Työllisyyspalveluiden tulisi nuorten kuvaamana olla työelämään tukevia, joissa painottuu kohdennettu tuki sekä sitoutuminen.

Avainsanat

pitkäaikaistyöttömyys, nuoret, työllisyyspalvelut, kohdennettu tuki

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

ABSTRACT

Author Laura Korhonen
Title The Experiences of Young Long-Term Unemployed on the Reasons for Prolonged Unemployment in the Municipal Experiment on Employment in Kokkola Region
Year 2024
Language Finnish
Pages 70 + 4 Appendices

Name of Supervisor Hannele Laaksonen

Employment is the most important issue of the future of social and economic development and the future of the welfare state. This study seeks to respond to the question of what factors described by young people promote employment, which factors weaken employment and how employment services should be developed. The purpose of the study is to provide information about the experiences of long-term unemployed young. The results obtained can be used to develop the employment area.

The central theoretical framework of the research is based on the general background factors of long-term unemployment and the individual factors leading to long-term unemployment. Ten long-term unemployed young people have been interviewed for the study. The interview material for the study has been collected through a semi-structured theme interview. The material has been analyzed by material-based content analysis. The analysis described young people's experiences of the factors affecting unemployment and how employment services should be developed.

Young people told in the interviews that well-being, social support, motivation and commitment support employment. Similarly, the lack of professional qualifications, lack of employment opportunities, financial challenges, unemployment time and long distances, and illnesses were described as a factor that weakens employment. Employment services should be developed systemically, taking into account client orientation. Employment services, as described by young people, should be supportive of working life, which emphasize targeted support and commitment.

Keywords long-term unemployment, young people, employment services, targeted support

1 JOHDANTO

Suomea haastaa hyvinvointivaltiona yhä heikkenevä veropohja ja heikkenevä huoltosuhde. Suomessa vuosittain 10 000 henkilöä enemmän siirtyy vanhuuseläkkeelle kuin vastaavasti nuoria siirtyy työelämään. Työvoimapula kasvaa ja yritykset raportoivat osaajapulan rajoittavan kasvua. (TEM, 2022.) Työllisyys on sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen sekä hyvinvointivaltion tulevaisuuden merkittävin kysymys (Kananoja, 2018). Tämä opinnäytetyö pyrkii antamaan oman panoksensa keskusteluun yhteiskunnallisesti merkittävästä kysymyksestä, miten ennaltaehkäisemme nuorten pitkäaikaistyöttömyyttä tai siihen keskeisesti liittyviä ilmiöitä.

Pitkäaikaistyöttömyyttä ja siihen keskeisesti liittyviä ilmiöitä on tutkittu paljon. Sami Ylistön (2023) väitöskirja käsittelee pitkäaikaistyöttömien nuorten elämäntaloudellisia valintoja. Vauhkonen ja muut (2023) toteavat sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuuden periytyvän koulumenestyksen kautta. Nikka (2023) toteaa, ettei pitkäaikaistyöttömyyteen Suomessa ole saatu erilaisista yrityksistä huolimatta merkittävää muutosta 1990-luvun laman jälkeen.

Työvoimapolitiikan vaikuttavuudesta ja ajankohtaisista työllisyyslukuista Työ- ja elinkoivoministeriö tuottaa kuukausittain työllisyyskatsauksen työvälitystilaston kautta, jossa kuvataan työttömyyden, avoimien työpaikkojen ja työvoimapolitiikan palveluiden viimeaikaista kehitystä. (TEM, 2024) Myös maailmalla pitkäaikaistyöttömyyttä ja siihen läheisesti liittyviä ilmiöitä erityisesti länsimaissa on tutkittu eri näkökulmista Mandanipour ja muut (2015) havainnollistavat hyvinvointivaltiolle tyypillisiä sosiaalisia ongelmia.

Ylistö (2023, S. 32) kuvaa markkinointi-, aktivointi- ja kannustinparadigmojen vaikutuksen ulottuvan kaikille poliittisen päätöksenteon tasoille. Edellä mainituista on Ylistön mukaan tullut kiinteä osa nykyaikaista globaalia talouspolitiikkaa, mistä syystä ne myös muokkaavat suoraan tai epäsuorasti työttömien elinympäristöä.

Työllisyydenhoidon järjestämisvastuun siirto on osa Sanna Marinin hallitusohjelman (2019) kokonaisvaltaista työllisyydenhoidon uudistusta, jonka tarkoitus on parantaa työllisyyttä ja nostaa työllisyysaste 75 %.

Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu on yksi 1.3.2021 Suomessa aloittaneita kuntakokeiluita (TEM, 2021). Kuntakokeiluiden aikana kunnat ovat toteuttaneet työllisyyden edistämisen kuntakokeilu laissa (2020) sovittuja eräitä työvoimaviranomaisen tehtäviä. Eduskunta hyväksyi työllisyydenhoidon järjestämisvastuun siirron kuntien järjestämisvastuulle 1.1.2025 alkaen. Tätä opinnäytetyötä tehdessä Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa valmistaudutaan työllisyysalueeseen, josta Valtioneuvosto antoi päätöksen 22.2.2024 (Valtioneuvosto, 2024).

Tässä opinnäytetyössä kuvataan nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä. Opinnäytetyön tilaajana toimii Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu. Työllisyyden kuntakokeiluista tulee työllisyysalueita tai kuntayhtymiä työllisyydenhoidon järjestämisvastuun siirtyessä valtiolta kunnille 1.1.2025. Opinnäytetyö on tehty keskellä tiivistä valmisteluvuotta tarkoituksena kiinnittää huomiota nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemukselle syistä, jotka johtivat työttömyyden pitkittymiseen.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

Opinnäytetyön toimintaympäristö koostuu työn tilaajana toimivasta Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilun hallinnon alaisesta rakenteesta, joissa haastateltavat nuoret ovat asiakkaana. Kuntakokeilut ovat kuntakokeilulainsäädännön mukaisesti toteuttaneet lakisääteisiä julkisia työvoimaviranomaisen tehtäviä. Kuntakokeiluissa ovat olleet asiakkaana nuoret alle 29-vuotiaat työttömät työnhakijat, maahanmuuttajat, jotka ovat työnhakijoina sekä työttömät työnhakijat, joiden oikeus ansiosidonnaiseen päivärahaan on päättynyt. (Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta, 1269/2019.)

2.1 Työllisyyspalvelut

Tässä opinnäytetyössä työllisyyspalveluilla tarkoitetaan julkisia työvoima- ja yrityspalveluita. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut ovat olemassa sekä henkilöasiakaille, että työnantajille. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (2022) mukaan työnvälityspalvelut, tieto- ja neuvontapalvelut, osaamisen kehittämispalvelut sekä yritystoiminnan käynnistämis- ja kehittämispalvelut kuuluvat julkisena työvoima- ja yrityspalveluna tarjottaviin palveluihin. Myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin kuuluvat asiantuntija-arvioinnit sekä kyseisen lain mukaiset tuet ja korvaukset, kuten starttiraha ja palkkatuki kuuluvat julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin. (Laki julkisesta työvoima ja yrityspalvelusta, 2022.)

2.1.1 Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu

Laki julkisista työvoima- ja yrityspalvelulaista mukaan (2022) julkisia työvoima- ja yrityspalveluja tarjoavat työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja ELY-keskus. Lisäksi 1.3.2021 käynnistettiin työllisyyden edistämisen kuntakokeilut, joissa kokeiluun kuuluvat kunnat hoitavat julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisen eräille asiakasryhmille. Työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista säädetään työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetussa laissa (1269/2020).

Työllisyysalueen kuntien yleisillä työllisyys- ja elinvoimapalveluilla voidaan lakisääteisten TE-palveluiden rinnalla parantaa merkittävästi työvoiman kysyntää, uutta yritystoimintaa, työvoiman saatavuuteen, työllistymiseen, osaamiseen, osallisuuteen ja hyvinvointiin liittyvää kokonaisvaikuttavuutta. Kuntien itse TE-palveluiden järjestäjälle tuottamat palvelut voidaan tehokkaammin ja joustavammin räätälöidä omiin tarpeisiin lisäsatsauksilla. (Keski- pohjanmaan järjestämissuunnitelma, 2023). Klemelä (2016, s.13) toteaa SROI- mittarin kaltaisen arviointimenetelmän olevan keskeinen ja vaikuttava keino mitata sellaisen toiminnan vaikuttavuutta, jota on vaikea asettaa mitattavaan muotoon.

Keski-Pohjanmaa kuuluu ennen työvoimapalvelujen järjestämisuudistusta Pohjanmaan TE-toimistoon, jonka toimialuetta ovat Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat. Työllisyystilanne Pohjanmaan TE-toimiston alueella on ollut pitkään Suomen parhaita. Pohjanmaan ELY-keskusalueen työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on MannerSuomen alhaisin (6,0 %). Koko maassa vastaava osuus on 9,3 %. (Keski-Pohjanmaan järjestämissuunnitelma, 2023.) Maailmantalouden epävarmuus, korkotason kasvu sekä nousseet kustannukset vaikeuttavat yritystoimintaa useilla eri aloilla. Heikon suhdanteen vuoksi työttömyys on lisääntynyt Keski-Pohjanmaalla. Kysyntä työvoimasta tulee kuitenkin kasvamaan pitkällä aikavälillä. (TEM, 2024, s.163).

Tuetun työllistymisen ja monialaisen tuen palvelut ovat hyvän työllisyystilanteen vallitessa painoarvoltaan suuret Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrät eivät ole laskeneet, vaikka työllisyystilanne on muutoin hyvä. Taustalla on useita eri tekijöitä, kuten työkyvyn heikkenemistä, päihde- ja mielenterveysongelmia, osaamisen rapautumista ja syrjäytymiseen liittyviä kehityskulkuja niin nuorilla kuin vanhemmilla työnhakijoillakin. Asiakkaiden työllistymisen esteet ovat usein sellaisia, että yksin työvoimaviranomaisen palveluilla niitä ei voida poistaa, vaan muiden toimijoiden palvelut ovat ensisijaisia työllisyyspalveluihin nähden. (Keski-Pohjanmaan järjestämissuunnitelma, 2023.)

Aho ja muut (2021) toteavat kuntakokeiluiden väliraportissa, että jatkokehittämisen kannalta valtion ja kuntien aidon dialogin ja yhteistyön kehittyminen sekä paikallisjohtamisen kyvykkyyden olevan merkittäviä kuntakokeiluiden onnistumiselle.

Keski-Pohjanmaan kokoinen Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu on Suomen pienimpiä kuntakokeiluita, joissa aidosti on päästy kokeilemaan ja kehittämään paikallisia malleja. Lähipalvelua on toteutettu jokaiseen kuntaan. Jatkokehittämisen kannalta pitkäaikaistyöttömien kokemusten hyödyntäminen jatkokehittämisessä on avainasemassa vaikuttaville palveluille. (Keski-Pohjanmaan järjestämissuunnitelma, 2023.)

Keski-Pohjanmaan maakunnassa oli 67 800 asukasta vuonna 2023. Väkimäärä on pienentynyt viime vuosina ja Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan tulevaisuudessakin työikäisten määrä vähenee. Elinkeinoelämän kasvavien työvoimatarpeiden näkökulmasta ennusteet väkimäärän pienenemisestä ovat huolestuttavia. EU:ssa panostukset vihreän siirtymät edistämiseksi ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Pohjanmaan kauppakamarin tekemien laskelmien mukaan investointeja on suunniteltu vuosikymmenen loppuun mennessä 22 miljardin euron edestä Pohjanmaan ELY-keskuksen alueelle. Investointien synnyttämän työvoimatarpeen myötä työvoimareservin täysimääräinen hyödyntäminen sekä maakunnan veto- ja pitovoiman kehittäminen ovat yhä tärkeämmässä roolissa työvoiman saatavuusongelman ratkaisemiseksi. (TEM, 2024, s. 162).

2.1.2 Kaustisen seutukunta työllisyyspalveluiden tuottajana

Työllisyyden kuntakokeiluiden aloittaessa 1.3.2021 Lestijärven kunta teki sopimuksen Kaustisen seutukunnan kanssa työllisyyden kuntakokeilun tehtävien tuottamisesta ja toteuttamisesta seutukunnan kuntien alueella. Kaustisen seutukunta on yhteistoimintaelin, joka muodostuu Kaustisen, Toholammin, Vetelin, Halsuan ja Lestijärven kunnista. Kaustisen seutukunta tuottaa jäsenkunnilleen aluekehittä-

misen, elinkeinojen kehittämisen, kuntien yhteistoiminnan ja edunvalvonnan palveluja. Seutukunta toteuttaa sekä lakisääteisiä että omaehtoisia kuntien tehtäviä yhteistoimintana. Palveluja ovat mm. yrityspalvelut, aluekehityspalvelut ja työllisyyspalvelut. Seutukunta toteuttaa parhaillaan muun muassa jäsenkuntiansa puolesta työllisyyskokeiluun liittyviä lakisääteisiä palveluja ja tehtäviä, joista on erikseen sovittu kuntien välisellä sopimuksella. (Kaustisen seutukunta, 2023.)

2.1.3 TE24 uudistus

TE24-uudistus on osa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman (2019) mukaisia toimia työllisyyden edistämiseksi. Hallituksen esityksessä (2022) Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille. Nykyiset työ- ja elinkeinotoimistot lakkautettaisiin. Valtiolla siirtyviä tehtäviä hoitava henkilöstö esitetään siirtyväksi liikkeenluovutuksella kuntiin tai kuntayhtymiin. Hallituksen esityksessä kunta voi järjestää työvoimapalvelut itsenäisesti, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Muutoin kuntien tulisi muodostaa palveluiden järjestämiseksi työllisyysalue, jonka työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. (HE 207/2022)

Muodostettavan työllisyysalueen tai kuntayhtymän tulee olla maantieteellisesti yhtenäinen ja työmarkkinoiden kannalta toimiva. Työllisyysalueen kuntien tulisi siirtää järjestämisvastuu joko vastuukunnalle tai kuntayhtymälle. (HE 207/2022) Haasteita rahoituksen käytössä ovat aiheuttaneet pohjoismaisen työnhaun palvelumallin aiheuttama ruuhka työttömyysturva-asioiden käsittelyssä. Tämä taas on vaikeuttanut asiakasohjausta ja palveluiden eli määrärahojen käyttöä. Kokonaisuutena resurssit asiakkaan palvelutarpeen tunnistamiseen, palveluhankintaan sekä osuvaan palveluohjaukseen koetaan riittämättömiksi, millä on suora vaikutus palvelujen tarjontaan. (Valtakari ja muut, 2023).

2.1.4 Nuorten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Laissa työllistymisen monialaisesta edistämisestä (2023) todetaan, että työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelut suunnitellaan, arvioidaan ja yhteensovitetään monialaisen tuen yhteistoimintamallissa tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Arvion ja prosessin etenemisen seurannan tekee yhteistyöllä työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, 2023).

16 § Työvoimaviranomainen järjestää toimintaedellytykset nuorten työllistymistä edistävälle monialaisen tuen yhteispalvelulle. Nuorten työllistymistä edistävällä monialaisen tuen yhteispalvelulla tarkoitetaan viranomaisten ja muiden toimijoiden alle 30-vuotiaille nuorille tarjoamaa monialaista neuvontaa, ohjausta ja palveluita, joiden tarkoituksena on edistää nuorten opiskelumahdollisuuksia, työllistymistä, toimintavalmiuksia ja hyvinvointia. (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, 2023).

Toimintaedellytyksiä järjestäessään työvoimaviranomainen laatii arvion alueensa nuorten monialaisen tuen yhteispalvelun tarpeesta. Työvoimaviranomainen neuvottelee koulutuspalvelujen järjestäjien, hyvinvointialueiden ja muiden alueensa nuorten yhteispalvelun järjestämisen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa palvelupisteiden järjestämiseksi. Palvelun tulee olla nuorten helposti saavutettavissa. Työvoimaviranomaisen on varmistettava, että sen toimialueen yhteispalvelulla on sovittuna palveluiden ja toiminnan yhteensovittamisesta vastaava henkilö. Yhteispalvelun osapuolet sopivat yhteispalvelun organisoinnista ja kustannusten jaosta. (Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, 2023)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syitä nuorten kokemusten kautta. **Tutkimuksen tavoitteena** on tuottaa tietoa nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syistä ja ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Tuloksia voidaan käyttää hyödyksi valtiolta vastuukunnille siirrettävien palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät vastaajien mielestä heikentävät työllistymistä?
2. Mitkä tekijät vastaajien mielestä edistävät työllistymistä?
3. Miten työllisyyspalveluita tulisi kehittää paremman työllistymisen edistämiseksi?

4 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMYYDEN TAUSTOJA

Opinnäytetyön tietoperusta jakautuu pitkäaikaistyöttömyyden yleisiin taustatekijöihin sekä yksilöllisempiin pitkäaikaistyöttömyyttä selittäviin ja kuvaaviin tekijöihin. Lisäksi tietoperustassa on avattu nuoruuteen liittyviä keskeisiä tekijöitä.

4.1 Pitkäaikaistyöttömyyden taustatekijöitä

Tilastokeskus (2024) määrittelee henkilön pitkäaikaistyöttömäksi, joka on ollut yhdenjaksoisesti tutkimushetkellä 12 kuukautta tai pidempään työttömänä. Suomessa pitkäaikaistyöttömyyttä sekä työvoimaviranomaisen vaikuttavuutta tutkinut Huuskonen (2023) toteaa, että tiheämmin toteutettujen haastatteluiden edistävän työttömien työllistymistä sekä osallistumista TE-toimistojen aktivointipalveluihin. Työllisyysvaikutukset olivat voimakkaimpia 25–34-vuotiailla sekä matalasti koulutetuilla ja palvelualojen työnhakijoilla (Huuskonen, 2023).

Korkman (2022) toteaa, että julkisen vallan tulee turvata kilpailua ja vakauttaa talouden kehitystä, mutta myös torjua liiallista eriarvoisuutta ja tavoitella hyvinvointiyhteiskuntaa. Edistys on uskottavammin arvioitavissa sillä, kuinka paljon köyhyys vähenee kuin rikkaat rikastuvat entisestään. (Korkman, 2022.) Julkisella sektorilla toteutetut menosäästöt eivät ole todellisia, jos ne johtavat työttömyyden kasvuun ja siten kasvaviin työttömyysturvamenoihin ja veronkevennyksiin. Vastaavasti menolisäykset eivät heikennä valtion talouden tasapainoa koko summalla, jos ne vähentävät työttömyyttä ja siitä aiheutuvia kustannuksia sekä lisäävät verotuloja valtiolle. (Kananoja, 2018 s. 185.) Systemisestä näkökulmasta tarkasteltuna Järven-sivu (2019) toteaa toiminnan johtamisessa korostuvan kaikkien yhteiskunnan sektorien panos yhteiskunnallisten vaikutusten saavuttamisessa ja hyvinvoinnin rakentamisessa.

Tarkinen (2023) jakaa pitkäaikaistyöttömästä puhuttaessa joko yritteliäänä tai uhriutetuksi toimijaksi, joka ei ole vastuussa tilanteestaan joko ponnistelunsa tai to-

dellisen tarpeensa vuoksi. Toiseutettu toimijuus yhdistyy vastuuttomuuteen, moraalisesti ei-hyväksyttävään käytökseen sekä vahvaan yksilönvastuuseen. Työttömyyden kesto nosti riskiä saada mielenterveysdiagnoosi, joka voi olla merkki syyhteydestä. (Thern ja muut, 2018, s. 347). Thernin ja muiden (2018) tutkimus kuvaa kuinka nuorten pitkäaikaistyöttömyys lisää riskiä sairaalahoitoon ja mielenterveysdiagnoosiin riippumatta kansallisesta työttömyysasteesta.

4.1.1 Eriarvoisuus

Roikonen (2021) tarkastelee eriarvoisuutta Suomessa muun muassa tuloerojen, ja sosiaalisen liikkuvuuden näkökulmista. Eriarvoisuuden kehityslinjat eivät ole selitettävissä vain yksittäisellä tekijällä, vaan eri tekijät vaikuttavat eri aikakausina. Toituneet eriarvoisuudet eli tuloerot ovat voimakkaassa yhteydessä mahdollisuuksien eriarvoisuuden eli ammatin ylisukupolvisen periytymisen kanssa (Ronkainen, 2021).

Paukkeri ja muut (2023) toteavat eriarvoisuuden kasvaneen Suomessa etenkin 1990-luvun lamaa seuranneen taloudellisen kasvun aikana, vuodesta 1995 aina 2000-luvun alkuun. Lama itsessään on jättänyt pysyvät jäljet Suomen talouteen esimerkiksi pitkittyneen työttömyyden muodossa. Laman jälkeinen nopea talouskasvu tuotti toisaalta korkeammat ja vakaammat ansiot suurelle osalle työvoimasta. (Paukkeri ja muut, 2023).

Tieteen termipankki (2023) määrittelee eriarvoisuuden tilaksi, jossa ihmisten välillä on epäoikeudenmukaisia tai eettisesti vääriä eroja, jotka ovat vältettävissä. Korkman (2023) määrittelee vastaavasti tasa-arvon mahdollisuuksien samankaltaisuuteen. Tasa-arvon mahdollisuuksien samankaltaisuudella Korkman (2023) tarkoittaa yksilön samankaltaisia mahdollisuuksia onnistua elämässä. Syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvan edistäminen, syrjinnän ehkäiseminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen tulee yhdenvertaisuuslaista. (Yhdenvertaisuuslaki, 2014).

4.1.2 Ylisukupolvinen huono-osaisuus

Sosiaalisella huono- osaisuudella tarkoitetaan moniulotteista hyvinvoinnin resurssien puuttumista. Sosiaalista huono-osaisuutta voidaan mitata toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämisenä, työttömyydellä tai toimeentulon asiakkuudella. (Vauhkonen, Kallio & Erola, 2017.) Heikon sosioekonomisen aseman lisäksi myös hyvän sosioekonomisen aseman periytyminen näyttää periytyvän vanhemmilta lapsille. Huono-osaisuuden periytymistä vanhemmilta lapsille selitetään köyhyyden ja sosiokulttuuristen tekijöiden kautta. Perheen taloudellisten resurssien puute voi muodostua nuoren sosiaalisen nousun esteeksi. Sosiokulttuurisilla osatekijöillä puolestaan tarkoitetaan kotoa omaksuttuihin haitallisiin asenteisiin, elämäntapoihin ja toimintamalleihin. Suomessa huono- osaisuuden periytymistä selittävät ensisijaisesti sosiokulttuuriset tekijät, koska köyhyys ei suoraan säätele lasten ja nuorten koulutusmahdollisuuksia tai työttömyyttä. (Ylistö, s. 52, 2023.)

Mielenterveyspotilaiden sekä rikostaustaisten potilaiden ryhmässä työelämän ulkopuolisuus on yleistä. Rikostaustaiset mielenterveyspotilaat erottautuvat matlasti kouluttautuneena ryhmänä. (Törölä & Töttö, 2017.) Ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta kärsivät ihmiset kohtaavat toimintakykyä vähentäviä ja huono-osaisuuteen ankkuroivia malleja, jotka kasaavat kuormaa. Tällainen kehitys johtaa heikentyihin mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnassa tavanomaisiin myönteisiin kehityskulkuihin. (Saari, Eskelinen & Björklund, 2020, s. 68.)

Suomalainen ylisukupolvinen huono-osaisuus on kasautunutta materialistista köyhyyttä, koettua kurjuutta ja elettyä kärsimystä, joka kulkee sukupolvesta toiseen tiettyjen perheiden ja sukujen välillä. Ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta kärsivillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia myönteisiin siirtymiin elintasossa, elämänlaadussa ja elintavoissa sillä heidän lähtötasonsa on sukupolvisten ketjujen kuormittama. (Saari, Eskelinen & Björklund, 2020, s. 255.)

Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aikuisten työttömyys on kaksi kertaa yleisempää kuin toisen asteen tai kolmannen asteen suorittaneiden työttömyys. Sosiaalipoliittisesti kyseessä on se, onko nuorten koulutukseen ohjaaminen tarpeeksi riittävä keino sosiaalisen huono-osaisuuden ja ylisukupolvisuuden katkaisemiseksi. Sosioekonomisen aseman ylisukupolvisuutta tarkasteltavissa tutkimuksissa on katsottu, että periytyminen kulkee monesti lapsen koulumenestyksen kautta. Toisaalta vanhempien toimeentuloasiakkuudella ja muulla taloudellisella huono-osaisuudella ja näiden pitkittymisellä on oletettu olevan vakavammat ylisukupolviset seuraukset kuin matalalla koulutuksella. (Vauhkonen, Kallio & Erola, 2017.)

Masennuksen ja heikon sosioekonomisen aseman yhteyteen vaikuttanevat sekä valikoituminen että kausaalisuus. Valikoitumisella tarkoitetaan masennusta sairastavien henkilöiden asemassa sitä, ettei sosioekonominen asema kohene yhtä paljon kuin terveiden henkilöiden kohdalla. Kausaalisuusteorian mukaan heikko sosioekonominen asema on suora masennuksen riskitekijä. (Markkula & Suvisaari, 2017.)

Yhä parempi tietoisuus palveluita käyttävistä asiakasryhmistä auttaa tulevaisuudessa ennustamaan paremmin eri ihmisryhmille tarvittavia palveluita, koordinoimaan hoivaa ja rakentamaan tehokkaita ja integroituja moniammatillisia palveluyhdistelmiä sekä suunnittelemaan interventioita ja ennakointia palveluiden laadukkuuden ja tehokkuuden turvaamiseksi. (Blomgren ja muut, 2023.)

4.1.3 Syrjäytyminen

Tavallisesti hyväosaisuuden ylisukupolvisuutta selitetään taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuurillisten resurssien periytymisellä. Vastaavasti taas ylisukupolvista huono-osaisuutta voidaan selittää resurssien puutteella ja sosiaalisen näkökulmien puutteella. Vanhempien ja lasten arvoilla on osoitettu olevan vahva yhteys. (Vauhkonen, Kallio & Erola, 2017.)

Nikka (2023) määrittelee syrjäytymisen arkikielessä yksilön syrjään joutumiseksi esimerkiksi opinnoista tai työelämästä. Syrjäytyminen on osattomuuden kokemusta, joka aiheuttaa monenlaisia hyvinvoinnin haasteita (Nikka, 2024). Sitran laskelmat kuvaavat, nuorten syrjäytymisen kustannukset ovat pitkällä aikavälillä huomattavan suuria: 30 vuoden aikana syntyy noin 2,5 miljardin menetykset julkiselle taloudelle kymmentä tuhatta syrjäytyntä nuorta kohden. Näin ollen kyse on myös kansantaloudellisesti merkittävästä ongelmasta. (Ylistö, s. 45, 2023.)

Syrjäytymistä voidaan tarkastella osattomuutena. Osallisuus puolestaan voidaan määritellä liittymiseksi, suhteessa olemiseksi, kuulumiseksi johonkin, yhteisyydeksi sekä mukaan ottamiseksi. Toisaalta se on osallistumista sekä järjestämistä ja johtamista. (Nikka, 2023, S. 45.) Työllä tai vastaavasti sen puuttumisella on merkitystä ihmisen toimeentuloon sekä ajankäytön rakentumiseen. Lisäksi työ lisää sosiaalisia kontakteja ja liittää ihmisen yhteisöihin. Vastaavasti näiden puuttuminen vaikuttaa statukseen ja identiteetin lähteeseen. (Elonen, Niemelä & Saloniemi, 2017.)

4.2 Pitkäaikaistyöttömyyden yksilöllisiä tekijöitä

Työttömyys etenkin pitkittyneenä voi johtaa erilaisiin fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin oireisiin. Työttömyyteen kytkeytyy toimeentulo-, hyvinvointi- ja terveysongelmia sekä monenlaisia muita yksilöllisiä tekijöitä, jotka aiheuttavat vetäytymistä työmarkkinoilta. (Kananoja 2018, s. 196.) Nikka toteaa (2023) että työttömille suunnatuissa palveluissa on tärkeää huomioida pitkäaikaistyöttömän yksilölliset tarpeet ja tavoitteiden realistisuus, niin että yksilön sisäinen tarina vahvistuu. Yksilön tyydyttyneet tarpeet lisäävät ihmisen valmiuksia ja resursseja.

4.2.1 Nuoruuteen liittyviä tekijöitä

Nuoruus on monitahoinen ja rajoiltaan epämääräinen elämänvaihe. Yksilö irrottautuu lapsuuden perheestään, muodostaa omaa identiteettiä ja elämäntapaansa. Nuoruuteen liittyy useita elämäntapahtumia kuten koulutuksen loppuun saattaminen, ammattitaidon hankkiminen, työelämään siirtyminen ja mahdollinen parisuhteiden muodostaminen. Nykyään nuoruus alkaa entistä aiemmin ja päättyy myöhemmin. Nuoruutta voidaan kuvata erilaisten kivuliaiden siirtymien sarjaksi, jossa saavutetaan osa tai osia aikuisuudesta. Juridisesta näkökulmasta aikuisuus saavutetaan 18-vuotiaana, jatkuu se aina noin 30 ikävuoteen asti. Nykyisessä suomalaisessa yhteiskunnassa 30 vuoden rajapyykkiä pidetään perusteltuna, sillä pääsääntöisesti silloin yksilö on saavuttanut korkeimman koulutustason, siirtynyt työmarkkinoille, solminut parisuhteita ja perustanut perheen. (Saari, Eskelinen & Björklund, 2020, s. 144.)

Nuorten aikuisten käsitykset tulevaisuudesta muokkaavat heidän käyttäytymistään ja päätöksentekoa nykyhetkessä. Nuoren käsitykset hallitsevat toiveita liittyen tulevaisuuden elämänkulkuun. Yleisin tulevaisuuden toive koostuu työstä tai ammatista ja riittävästä toimeentulosta. Lisäksi nuorten tulevaisuuden toiveissa keskeisenä näyttäytyy normatiivinen elämäntilanne: paikka työelämässä, hyvät perhe- ja ystävyys-suhteet ja mielekäs jokapäiväinen elämä. Myös kansainvälisessä tutkimuksessa esille on noussut odotuksia ja toiveita normatiivisesta elämäntilanteesta. Yksittäiset elämänvaiheet ovat yhä vaikeammin ennustettavissa ja samaan aikaan nuorten ja tulevaisuuden suhde näyttää yhä monimutkaisemmalta ympäröivän yhteiskunnan odotusten ristiaallokossa. Nykyisessä taloudellisesti epävarmassa yhteiskunnassa pysyvän työn löytäminen vaikuttaa väijäämättä hankalalta. (Nikunen & Korvajärvi 2020.)

Yhteys koulutuksen ja työn välillä on hajoamassa. Suomessa yhteyden koulutuksen ja työn välillä hajoamisen näyttöä on niin, ettei toisen asteen ammatillinen koulutus enää takaa sujuvaa siirtymää työmarkkinoille. Samaan aikaan korkeakou-

lututkinto ei suojele nuoria työttömyydeltä tai epätyypillisiltä ja prekaareilta työsuhteilta. Nuoren sukupolven tulevaisuuden toiveiden ja todellisten yhteiskunnallisten olosuhteiden välille syntyy kontekstuaalista epäjatkuvuutta. Esimerkki tästä kontekstuaalisesta epäjatkuvuudesta on, pysyvän kokopäivätyön normi säilyminen kaikilla yhteiskunnan tasoilla huolimatta siitä, että pysyvän työpaikan saamisen edellytykset ovat muuttuneet merkittävästi. (Westerbacka & Rissanen, 2022 s.237.)

Vansean ja Utretin (2016) tutkimuksessa todetaan nuorten olevan erityisen alttiita terveys ongelmille työttömänä tai työskennellessään epävarmoissa työolosuhteissa. Aktiiviset työharjoitteluohjelmat, parannetut työolosuhteet ja kohdennetut terveysohjelmat ovat keinoja ratkoa haastetta. Buitekin ja muiden (2023) tutkimuksen mukaan työnantajien rekrytointikäytännöt ja rekrytoijan kontaktit nuoriin työntekijöihin näyttäytyivät tärkeänä. Rekrytointikäytännöillä oli myös vahva yhteys yhtiön houkuttelevuuden ja nuorten työntekijöiden aktiivisuuden kannalta. Nuorille työntekijöille positiivinen työnantajakuva näyttäytyy tärkeänä.

4.2.2 Koulutus ja työkokemus

Työttömyyden syntymiseen ja pitkittymiseen vaikuttaa tutkitusti merkittävästi koulutusaste. Kouluttamattomien työttömyys johtaa usein sen pitkittymiseen, syrjäytymiseen ja erilaisiin yhteiskunnan tukien tarpeeseen. (Kananoja, 2018 s. 196.) Koulutus määrittää nuoruuden ja varhaisaikuisuuden sosioekonomista asemaa ja koulutuksellinen huono-osaisuus on yksi sosioekonomisen haavoittuvuuden parhaista mittareista. Erityisesti toisen asteen koulutuksen puuttuminen on merkittävä riski, sillä se vaikeuttaa työmarkkinoille pääsyä eikä ilman toisen asteen koulutusta ole mahdollista hakeutua korkeakouluopintoihin. (Saari, Eskelinen & Björklund, 2020, s. 153).

Työ- ja elinkeinoministeriön raportin mukaan (2022) koulutuksien työllisyysvaikutukset ovat parhaita vähiten koulutetuille ja supistuvissa ammateissa työskenteleville, mutta heitä on vaikea saada osallistumaan koulutukseen (Asplund, Kauhanen

& Vanhala 2019; Schwerdt, Messer, Woessmann & Wolter 2012). Ammatilliseen työvoimakoulutukseen osallistuneiden työllisyys on vertailuryhmiä korkeammalla tasolla jo ennen koulutuksen alkamista. Erytisen suuri ero työllisyydessä on suhteessa henkilöihin, jotka ovat hakeneet ammatilliseen työvoimakoulutukseen, mutta heitä ei ole siihen hyväksytty. Suomessa työvoimakoulutuksen valintaprosessia ohjaa laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) ja sen soveltamisohje (JTYPL), joten lain soveltaminen saattaa käytännössä realisoitua siten, että ammatillisiin työvoimakoulutuksiin valikoituu henkilöitä, joilla on keskimääräistä paremmat edellytykset työllistyä. Työnhakijoiden työllistymisedellytysten ollessa heikot tulisi ammatillisia työvoimakoulutuksia kohdentaa myös esimerkiksi vain peruskoulun varassa oleville tai työmarkkinoiden ulkopuolella oleville työnhakijoille. Käytännössä toteutus on haastavaa ja edellyttää lisäresursseja. (Alasalmi ja muut, 2022 s.147.)

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden tueksi tarvitaan todennäköisesti myös monialaisia ohjaus- ja tukipalveluja, jotka myös luonnollisesti maksavat enemmän. Ilman lisäresursseja ammatilliseen koulutukseen ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien tukemiseen lopputuloksena on entistä vähemmän tarjontaa ja entistä vähemmän positiivisia työllisyysvaikutuksia. (Alasalmi ja muut, 2022 s. 147.)

Kangas ja muut (2015) toteavat nuorilla, joilla ei ole toisen asteen koulutusta, olevan merkittävästi enemmän ongelmia työmarkkinoille pääsemisessä verrattuna paremmin koulutettuihin. Hult ja muut (2017) kuvaavat työttömyyden keston ja korkean koulutuksen olevan vahvasti yhteydessä hyväksi koettuun työkykyyn. Ihmiset, joiden vahvuudet ovat akateemisen maailman ulkopuolella hyötyvät ammatillisesta koulutuksesta. Ne, jotka ovat vahvoilla akateemisessa maailmassa hyötyvät lukiopohjaisesta yleiskoulutuksesta. (Silliman & Virtanen, 2022, s. 220.)

Koronan jälkeiseen koulupudokkuuteen ja oppimisen tasoon suunnatussa tieteellisessä katsauksessa tarkasteltiin 40 tutkimusta eri maista, jossa tutkittiin oppimi-

sen tason laskua, koulupudokkuutta tai molempia. Löydettiin suurelta osin johdonmukaisia todisteita keskimääräisestä oppimisen heikkenemisestä eri maissa, erityisesti köyhemmät oppilaat menestyvät huonommin. Keskeyttämisluvut vaihtelevat dramaattisesti eri ympäristöissä, mutta ne ovat korkeimmat vanhemmilla lapsilla. Suurin oppimisen menetys keskittyy köyhimmille opiskelijoille, alemmissa tuloaluokissa, joten korjaavien toimenpiteiden tulisi todennäköisesti keskittyä niihin opiskelijoihin, jotka ovat jääneet oppimistasossa jälkeen entisestään. (Moscoviz & Evans, 2020.)

4.2.3 Terveys ja työkyky

Työttömien työkykyä koskevissa selvityksissä on arvioitu, että noin 20 prosentilla pitkäaikaistyöttömistä työkykyä voidaan kohentaa hoidoilla tai kuntoutuksella, mutta noin kolmannes on avoimille työmarkkinoille työkyvyttömiä. Pitkäaikaisyöttömien joukossa on runsaasti työkyvyttömiä ja sellaisia, joiden työkykyä voitaisiin parantaa oikeanlaisella ohjauksella ja muilla toimenpiteillä. (Kerätär, 2016.) Vuonna 2016 työkyvyttömyyseläkkeellä oli 211 000 suomalaista. Suurin työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (35 %). Elämänlaadun ja elämän merkityksellisyyden kokemus ovat vahvasti yhteydessä koettuun työkykyyn. (Hult, Pietilä & Saaranen, 2017.)

Työttömät sairastavat muuta samanikäistä väestöä enemmän, mutta käyttävät terveyspalveluita muuta väestöä vähemmän. Kohtuullinen selviytyminen pitkittyneessä työttömyydessä edellyttää jonkinlaista elämisen turvaavaa toimeentuloa sekä yhteisöllisyyttä ja suhteita muihin ihmisiin. (Kananoja 2018, s. 201.) Kerätär & Oivo (2018) toteavat, että työttömien terveyspalvelujen saatavuus on todettu riittämättömäksi. Sosiaalivakuutus määrittelee työkykyisyyden eläkeperustaisuuden näkökulmasta työkykyisiin ja työkyvyttömiin. Tätä jakoa tehdään perustuen yksilön toimintakyvyn ja työn vaatimusten suhteen. Ihmisen osatyökykyisyys voi olla tilapäistä tai pysyvää. (Kananoja, 2018, s. 203.)

Useissa tapauksissa työkyky on sidottu siihen, kuinka varhaisessa vaiheessa oireet havaitaan, alhaiseen koulutukseen ja heikkoon kiinnittymiseen työmarkkinoille. Estettäessä mielenterveysongelmista johtuvaa työkyvyttömyyttä tarvitaan varhaista puuttumista ja kohdennettua palvelua riskiryhmille, erityisesti kouluikäisille. Intensiivinen psykoterapia ja ammatillinen kuntoutus tulisi edeltää työkyvyttömyyseläkettä tai osittaista työkyvyttömyyseläkettä. Edistettäessä työmarkkinaosallisuutta tarvitaan toimia, jotka yhdistävät psykoterapeuttisen tuen ja työorientoituneet menetelmät. (Mattila-Holappa, 2018, s. 49.)

Neuropsykiatriset oireyhtymät ovat yleisimpiä terveysongelmia lasten ja nuorten keskuudessa. Näiden haasteiden tiedetään olevan yhteydessä moniin elämänmitalisiin terveydellisiin, sosiaalisiin ja koulutuksellisiin haasteisiin (Penttilä, Niemelä ja muut, 2023). Mielenterveyden häiriöt ovat suurin syy nuorten aikuisten työkyvyttömyyteen. Mielenterveyden häiriöiden vuoksi työkyvyttömien nuorten pääsyä taikaisin työelämään tai työelämän aloittamista tulisi tukea psykoterapian sekä työhön ohjaavan kuntoutuksen keinoin. (Mattila-Holappa, 2018).

Radesin ja muiden (2019) tutkimuksen mukaan suurin syy siihen miksi nuoret eivät hae ammattiapua mielenterveysongelmiin on stigma ja häpeä (92 % vastaajista), tietämättömyys mielenterveydestä (96 % vastaajista) ja negatiiviset mielikuvat avun hakemisesta sekä haasteet päästä avun piiriin (58% vastaajista). Tutkimuksen mukaan tutkittujen kohdennettujen toimenpiteiden toteuttaminen, julkisen stigmatin vähentäminen ja nuorten tietoisuuden parantaminen ovat tehokkaimpia tapoja toteuttaa vaikuttavia palveluita.

Tutkimustulokset osoittavat työllisyysasteen olevan paljon alhaisempi henkilöillä, jotka raportoivat kroonisesta masennuksesta. Vain noin puolet 25–64 vuotiaista, jotka sairastavat kroonisesta masennuksesta oli työelämässä, kun vastaava osuus väestöstä oli 77 % EU- maissa keskimäärin. (Lagerveld, Houtman & Kudas, 2013.)

Lagerveld ja muut (2013) toteavat, että mielenterveysongelmista kärsivän henkilön työhön paluun tukeminen on tehokkainta tilanteessa, jossa saatavilla on aktiivista ja henkilökohtaista tukea työn ohjaajalta. Lisäksi varhaisessa vaiheessa tapahtuva yhteydenotto työpaikalle sairauslomalta työhön palattaessa ja aktiiviset kognitiiviseen terapiaan ja ongelmanratkaisuun liittyvät toimet tukevat mielenterveysongelmista kärsivien henkilöiden työhön palaamista.

Neuropsykiatrisesti oireilevilla nuorilla on usein myös psykiatrinen liitännäissairaus, joita voivat olla esimerkiksi ahdistuneisuus-, mieliala- tai käytöshäiriöt, jotka heikentävät psyykkistä toimintakykyä edelleen. (Lämsä ja muut, 2018, s. 124.) Huoli neuropsykiatristen häiriöiden hoidon valtakunnallisesta kehittymisestä liittyy siihen, ettei erityisalot syvenny potilaiden hoidon kehittämiseen osaamis-, aika- ja taloudellisten resurssien ollessa hajallaan. Tutkimuksessa haastatellut nuoret kokivat, etteivät saaneet tarpeenmukaista ja oikea-aikaista tukea palvelujärjestelmästä. (Lämsä ja muut, 2018, s. 128.)

Julkisen terveydenhuollon lisäksi sairauspäiväraha on julkisesti rahoitettua. Suuri julkisen avoterveydenhuollon kysyntä kasvaa alemmassa sosioekonomisessa luokassa erityisesti mielenterveyden ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien osalta. Kustannusten hillitsemiseksi tarvitaan paremmin koordinoituja sosiaali- ja terveystaloudellisia palveluita haavoittuvalle sosioekonomiselle ryhmälle. (Peltoniemi & Blomgren, 2021).

4.2.4 Muut yksilölliset tekijät

Arvioitaessa osallisuutta merkityksellistä ovat yksilön kokemukset muun muassa yhteisön jäsenyydestä, kuulluksi tulemisesta ja arvostuksen saamisesta sosiaalisissa suhteissaan (Nikka, 2023). Yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita voidaan pitää työttömän kannalta yhtä tärkeänä asiana kuin rahaa (Kananoja, 2018, s. 201). Yksilön kyky tukea omaa selviytymistään riippuu myös pitkälti ihmisen sosiaali-

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Molemmat tutkimustyytit, teoreettinen ja empiirinen voivat tutkia samaa ilmiötä. Tutkimustyytit eroavat siinä mistä näkökulmasta ilmiötä tarkastellaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 25). Tässä opinnäytetyössä tarkoitus on kuvailla nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus osoittautui tarkoituksenmukaisimmaksi menetelmäksi toteuttaa opinnäytetyö, sillä se vastasi parhaiten työn tavoitteita. Laadullinen tutkimusmenetelmää hyödyntäen voitiin kuvailla nuorten kokemusta pitkäaikaistyöttömyydestä. Induktiivinen eli laadullinen tutkimus lähtee aineistosta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että laadullinen tutkimus olisi teoriattomampaa. (Kalliainen & Kinnunen, 2021.) Laadullisessa tutkimuksessa teorian merkitys on ilmeinen ja sitä tarvitaan niin tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä kuin aineiston analysoinnissa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s.23).

Laadullisen tutkimusmenetelmän käyttöön päädyttiin, sillä tavoitteena oli saavuttaa syvälinen ymmärrys syistä, jotka nuorten kokemuksen mukaan johtivat pitkäaikaistyöttömyyteen ja kuvata tämän perusteella kehityssuosituksia tulevaisuutta varten. Laadullinen tutkimusmenetelmä mahdollisti kokemukseen perustuvan monipuolisen tiedon keräämisen pitkäaikaistyöttömiltä nuorilta, jotka ovat työllisyyspalveluiden käyttäjiä. Erityisesti tulokset ovat mielenkiintoisia työvoimaviranomaisen toimivallan uudelleenorganisointivaiheessa, jossa uudistuksen tarkoitus on saavuttaa toimivammat ja tehokkaammat työllisyyspalvelut, jotka pystyvät kattaisemaan virran työttömyyteen. Nuorten kuvaamat kokemukset syistä, jotka johtivat pitkäaikaistyöttömyyteen, antoivat mahdollisuuden syventyä asiakasryhmän arvokkaan kokemuksen näkyväksi tekemiselle ja tulosten avulla tehtävälle palvelumuotoilulle ja tulevan työllisyysalueen jatkokehittämiselle.

Laadullisessa tutkimuksessa teoria on sen jäsenneiltyä esittämistä, mitä tieteellisessä kirjallisuudessa ja aiemmissa tutkimuksissa on esitetty tutkittavasta aiheesta sekä tutkimuksessa käytettävistä menetelmistä ja analyysitavoista. Laadullisessa tutkimuksessa teoria esitetään johdonmukaisena ja jäsenneiltynä esittelynä siitä, mitä tieteellisessä kirjallisuudessa ja aiemmissa tutkimuksissa on aiheesta esitetty. Jäsenneily esittäminen tarkoittaa sitä, että tutkimustehtävän näkökulmasta on valittu toimivien teorioiden valitsemista, erittelyä ja keskinäistä jäsentelyä. (Kalliainen & Kinnunen, 2021.)

Laadullisessa analyysissä ilmenee useita kiinnostavia asioita, joita olisi mielenkiintoista tutkia. Siksi onkin valittava jokin kapea ilmiö, joka on tarkkaan rajattu ja kerrotaan sen jälkeen kaikki mitä aiheesta saa kerrottua. (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 104.) Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymykset rajaavat muutoin laajat ja monitulkintaiset ilmiöt rajatumpaan muotoon.

Tässä opinnäytetyössä kuvataan nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia. Kokemusnäkökulmasta tehtävän tutkimuksen tavoite ei ole tuottaa objektiivista tai yleismitallista tietoa eikä antaa selityksiä vaan ymmärtää tutkittavien kokemuksia. Kokemusnäkökulmaan yhdistyy usein myös emansipatorinen tiedonintressi: äänen antaminen sellaisille ryhmille, joiden ääni ei yhteiskunnassamme usein kuulu. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016.) Tässä opinnäytetyössä annetaan pitkäaikaisesti työttömänä olleille nuorille ääni kuvata heidän kokemuksiaan siitä, mitkä tekijät johtivat pitkäaikaistyöttömyyteen. Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää työvoimaviranomaisen uudelleenorganisointivaiheessa ja kehittää tulevia työllisyyspalveluita asiakaslähtöisemmäksi.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tässä opinnäytetyössä pitkäaikaistyöttömällä nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta yhdenjaksoisesti yli 12 kuukautta työttömänä työnhakijana ollutta henkilöä.

Tässä opinnäytetyössä haastatellut pitkäaikaistyöttömät nuoret ovat voineet olla työllistymistä edistävässä palvelussa edellisen 12 kuukauden aikana tai haastattelun toteuttamishetkellä. Työllistymistä edistävällä palvelulla tarkoitetaan tässä opinnäytetyössä työkokeilua tai kuntouttavaa työtoimintaa.

Opinnäytetyön edetessä alkuperäistä kohderyhmää täytyi laajentaa siten että tässä opinnäytetyössä pitkäaikaistyöttömät nuoret voivat olla työllistymistä edistävässä palvelussa haastattelun aikana tai sitä edeltävän 12 kuukauden aikana. Tämä johtui ensiksi asetetun kohderyhmän (nuori, joka on edeltäneen 12kk aikana ollut yhdenjaksoisesti ollut työttömänä) osoittautumisesta liian suppeaksi. Alun perin tarkoitus oli haastatella kaikki nuoret paikan päällä, mutta erilaisten nuorten elämäntilanteiden vuoksi osa haastatteluista (N=4) täytyi toteuttaa puhelimitse. Useampi vastaaja oli esimerkiksi yksin pienen lapsen kanssa kotona tai sairaana haastatteluhetkellä. Tämä kertoo prosessin edetessä tapahtuneesta tutkijan oivaltamisesta käsiteltävään aiheeseen liittyen.

5.3 Aineiston keruu

Tässä opinnäytetyössä tarkoitus on tuoda esille teemahaastatteluiden avulla nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä. Teemahaastattelun avulla pyritään kasvattamaan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Kananen 2017, S. 90). Teemahaastatteluihin päädyttiin koska puolistrukturoitu teemahaastattelu antoi mahdollisuuden nuorten vapaalle kuvaukselle kokemuksista, jotka heidän mukaansa ovat vaikuttaneet työttömyyden pitkittymiseen.

Opinnäytetyössä haastatelluiden Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa asiakkaana olevien nuorten pitkäaikaistyöttömien asiakasryhmä käytiin läpi yhdessä vastuuhjaajan kanssa ja kartoitettiin tähän haastatteluun soveltuvia nuo-

ria. Haastatteluihin yritettiin tavoittaa lähes 50 nuorta, joista 10 haastateltiin. Taivoittelussa käytettiin suoraa puhelinsoittoa, vastuuvirkailijoiden kasvokkain tapahtuvaa lähestymistä sekä tekstiviestiä että sähköpostilla lähestymistä.

Ennen aineistonkeruuta haettiin tutkimuslupaa Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilusta. Tutkimuksen toteutuksen kuvauksessa tulee varmistaa tutkittavien oikeus osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen (Kallinen & Kinnunen, 2021). Ennen haastattelun aloitusta haastateltaville kerrottiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta sekä mahdollisuus keskeyttää tai perua osallistuminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.

Opinnäytetyön kohderyhmästä etsittiin haastatteluun suostuvat nuoret, joille lähetettiin ennen haastatteluun osallistumista saatekirje (Liite 2), jossa kerrottiin tutkimuksen tekijät, taustaorganisaatio, tarkoitus ja tavoite. Haastattelun alussa haastateltavat nuoret allekirjoittivat Tietoinen suostumus -lomakkeen (liite 3), jolla he antavat luvan aineiston käyttämiseen tutkimuksessa.

Aineistonkeruu tapahtui teemahaastatteluilla kasvotusten (n=6) sekä puhelimitse (n=5). Opinnäytetyön haastatteluaineisto nauhoitettiin Teams sovelluksella, siten, että haastattelun ajan oli päällä äänitallennus. Teams-sovellusta käytettiin aineiston tallennukseen sen vuoksi, että aineiston litteroinnissa käytettiin Teams sovelluksen litterointityökalua. Aineiston tallentamiseen käytetään tarkkaa dokumentaatiota ja aineistoa käsitellessä tutkija sitoutuu siihen, että aineisto tallennetaan hyvän eettisen periaatteen ja tietosuojaj- ja tietoturvasuosituksen mukaisesti. Tallennetun aineiston säilytyksestä ja tuhoamisesta on kuvattu yksityiskohtaisemmin aineistonhallintasuunnitelmassa (Liite 4).

Teemahaastattelut toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluina, jossa kysymykset kohdennetaan tiettyihin teemoihin (Liite 2), joista keskustellaan. Tutkimusaineisto muodostetaan teemahaastatteluista (N=10). Tässä opinnäytetyössä puolistrukturoidussa teemahaastattelussa kaikilta haastateltavilta kysyttiin samat kysymykset. Teemahaastattelun tutkimuskysymykset on muodostettu teoreettisen

viitekehysten kirjallisuuteen pohjautuen. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa ja löytää merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymysten kannalta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 87).

Teemahaastatteluiden avulla saavutettiin syvällisempi ymmärrys siitä, miten nuoret kokivat työllisyyspalveluiden vaikuttaneen työttömyyden pitkittymiseen. Tämän avulla tunnistettiin ja tarkasteltiin erilaisia näkökulmia, jotta voitiin kuvata käyttäjälähtöisiä ja tehokkaita kehityssuosituksia. Teemahaastatteluihin päädyttiin juuri haastatteluiden tyyppillisen luonteen vuoksi tuottaa syvällistä tietoa tutkittavasta teemasta.

Aineiston keräämisen jälkeen aineisto litteroitiin, anonymisoitiin ja lopulta analysoitiin. Viimeisenä työaiheena tulokset tulkittiin sanallisesti ja muodostettiin niiden pohjalta opinnäytetyön johtopäätökset. Haastattelussa käytettyjä kysymyksiä verrattiin tutkimuskysymyksiin yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa. Haastattelurungon kysymykset osoittautuivat aineistoa analysoidessa johdonmukaiseksi suhteessa kerättyyn aineistoon. Teemoihin kohdistunutta haastattelua oli selkeää lähteä analysoidaan teemoihin. Teemahaastattelut mahdollistivat tässä opinnäytetyössä nuorten kokemusten joustavan tarkastelun, jotka auttavat ymmärtämään syitä, jotka johtivat työttömyyden pitkittymiseen. Tulevaisuuden palvelusuunnittelua työllisyysalueella voidaan tehdä tässä opinnäytetyössä saatuja tuloksia hyödyntäen.

5.4 Aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa puhutaan usein induktiivisesta tai deduktiivisesta analyysistä. Tämä jako perustuu tulkintaan päättelyn logiikasta, joka on joko induktiivinen eli yksittäisestä yleiseen tai deduktiivinen eli yleisestä yksittäiseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 107.) Sisällönanalyysissä pyritään kuvaamaan sanallisesti dokumenttia, joka voi olla esimerkiksi haastattelu. Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 122.)

Haastatteluista saatu aineisto aukikirjoitettiin. Aukikirjoitettua aineistoa muodostui yhteensä 40 sivua fontilla 12 ja rivivälillä 1,5. Haastatteluista saatu aineisto litemoitiin eli pelkistetään tekstimuotoon ja luokitellaan teemoittain. (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 125). Aineisto läpikäytiin useaan kertaan ja etsittiin aineistosta nousevia tutkimuskysymyksiin vastaavia teemoja. Samaa kuvaavat sanat ja lauseet ryhmitellään samaan ryhmään. Alkuperäisiä kolmeen tutkimuskysymykseen vastaavia ilmaisuja löytyi yhteensä 54.

Pelkistetyistä ilmauksista muodostetaan abstrahoimalla eli käsitteellistämällä alaja yläluokkia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018 S. 125). Alkuperäisistä ilmauksista muodostettiin pelkistettyjä ilmaisuja. Pelkistetyt ilmaisut taas yhdistettiin alaluokiksi. Aineistosta valittiin analyysiyksiköt tutkimuksen tehtävänasettelun ja tarkoituksen mukaan. Yksiköt eivät olleet etukäteen sovittuja tai harkittuja. Aineistoa voidaan pelkistää, ryhmitellä ja luoda kategorioita alakategorioiden, yläkategorioiden ja pääkategorioiden mukaan. Luokittelua, teemoittelua ja tyyppittelyä hyödynnetään apuna aineiston sisällön kvantifioimiseen eli frekvenssien etsimiseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

Tällä tavalla aineistosta syntyi ensin haastateltavien kuvaamia työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä kuvaavia luokkia, jotka yhdistin ensin nuorten kokemukseen työttömyyden pitkittymisestä kuvaavaksi tekijäksi. Yläluokat ovat ammattipätevyyden puute, työllistymismahdollisuuksien puute, taloudelliset haasteet, työttömyyden kesto, pitkät välimatkat, sairaudet, hyvinvointi, sosiaalinen tuki, motivaatio, sitoutuminen, asiakaskeskeisyys, kohdennettu tuki ja palveluiden yhteensovittaminen. Lopuksi yhdistin yläluokat kolmeksi pääluokaksi, jotka ovat työllistymistä tukevat tekijät, työllistymistä heikentävät tekijät ja työllisyyspalveluiden kehittämiseen liittyvät tekijät.

Taulukko 1 Esimerkki sisällönanalyysistä työllistymistä tukevista tekijöistä

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
-------------------	-----------	-----------	-----------	-----------

<i>Ehdottomasti perussairauden remissiotila. Se, että terveydentila olisi hyvä.</i>	Perussairauden remissiotila. Terveydentilan kohentuminen	Hyvä fyysinen terveydentila	Hyvinvointi	
<i>...kun voi muuten henkisesti tosi hyvin mahdollisuus jatkaa sitä (opiskelua) sitten kun vointi sallii.</i>	Henkinen hyvinvointi Hyvinvoinnin kohentuminen	Hyvä psyykinen terveydentila	Hyvinvointi	Työllistymistä tukevat tekijät
<i>Perhe ja läheiset. Varmaan perhe ..No minulla on hyvä, miten sanotaan taustatuki. Läheisiä.</i>	Läheisten merkitys Läheisten tuki Läheisten taustatuki	Kannustus	Sosiaalinen tuki	
<i>Se muutto kyllä isoin semmoinen. On kyllä tosi ihana. ..Silloin ollaan koulutautumassa tai opiskelussa.</i>	Muutto opiskelun takia Osaamisen kasvattaminen	Motivaation vahvistuminen	Motivaatio	
<i>Otan kyllä tosissaan ja opiskelen kyllä niin hyvin kuin tästä lähtee. Kiinnostusta on ja nyt kun miettii niin jatkaa opiskelua Olen innoissani aloittamassa sen koulun</i>	Opiskelupaikan saaminen Kiinnostuksen herääminen opiskelujen jatkamisen suhteen Kiinnostus opiskelua kohtaan	Opintojen jatkaminen	Sitoutuminen	

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä kappaleessa kuvataan tarkemmin vastaajien nykytilaa, tutkimusjoukkoa ja tutkimustuloksia. Tutkimustulokset on jaoteltu kappaleisiin väliotsikoittain nuorten kokemuksen mukaan työllistymistä heikentäviin tekijöihin, työllistymistä tukeviin tekijöihin ja työllisyyspalveluiden kehittämiseen liittyviin tekijöihin. Tutkimustuloksia havainnollistamaan on kolme kuviota, jotka kuvaavat keskeiset työllistymistä tukevat tekijät, työllistymistä heikentävät tekijät ja työllisyyspalveluiden kehittämisen tarpeet.

6.1 Vastaajien nykytilanne

Vastaajat (n=10) olivat iältään 20–28-vuotiaita nuoria ja heidän keski-ikänsä oli 25 vuotta. Vastaajien koulutustausta vaihteli peruskoulutaustasta ammatilliseen tutkinnon suorittaneisiin. Vastaajista lähes puolet oli suorittanut ainoastaan peruskoulun. Keskimäärin haastatelluista nuorista puolet oli suorittanut vähintään yhden ammatillisen tutkinnon. Usealla haastatellulla nuorella oli useita keskeytettyjä ammatillisia opintoja.

Neljä haastatteluun vastanneista nuorista oli työkokeilussa ja loput haastatteluun vastanneista työttömänä työnhakijana haastatteluhetkellä. Nuorten työttömyys oli alkanut erilaisista syistä, kuten opintojen keskeytymisestä, sairastumisesta tai määräaikaisen työsuhteen päättymisestä. Haastatteluhetkellä nuorista kukaan ei kuvannut työttömyyden olevan päättymässä lähitulevaisuudessa.

6.1.1 Työttömyys ja työhistoria

Vastaajat (n=10) kuvasivat työttömyyden kestäneen vuodesta kolmeen ja puoleen vuoteen. Vastaajien kesken keskimääräinen kuvattu työttömyyden kesto oli 1 v 7kk. Jokainen vastanneista kertoi hakeneensa peruskoulun jälkeen toisen asteen opintoihin. Kahdella vastanneella nuorella oli aloitettuna tutkintoon valmentavat opinnot, jotka olivat kuitenkin keskeytyneet. Puolet vastaajista kuvasi keskeyttäneensä peruskoulun jälkeen aloitetut ammatilliset opinnot.

Vastanneet nuoret kuvaavat työhistorian vähäisenä tai katkonaisena. Yksittäiset vastaajat kuvasivat olleensa määräaikaissa yli vuoden kestäneissä työsuhteissa, jotka olivat päättyneet työnantajan taloudellisen tilanteen vuoksi. Eräs haastateltu nuori kuvasi työllistyneensä kesätöihin, mutta oli päätenyt päättämään työsuhteen terveydellisistä syistä. Eräillä haastatelluista nuorista ei ollut lainkaan kokemusta avoimilta työmarkkinoilta.

”Se sopimus oli 3 kuukautta mutta en jaksanut olla niin kauan. Sitten sitä ennen olen ollut vaan semmoisissa parin viikon jaksoissa kaupassa töissä.”
(H8)

Haastatteluhetkellä nuorista kuusi oli työttömänä työnhakijana. Nuorista neljä oli työkokeilussa, jonka työvoimaviranomainen katsoo työllistämistä edistäväksi toiminnaksi.

6.1.2 Vastaajien päivittäinen arki ja ajankäyttö

Haastatellut nuoret (n=10) kuvasivat päivittäiseen arkeen sisältyvän erityisesti kotona olemiseen, kodin askareisiin ja muihin arkisiin asioihin keskittyvää sisältöä. Nuoret kuvasivat arkeen liittyvän kotitalouden askareiden lisäksi lääkärisä käyn-
tiä, lastenhoitoa ja viranomaisten kanssa asiointia. Erilaiset harrastukset kuten musiikin kuuntelu ja muut taiteen tuomat sisällöt kuvattiin usean haastatellun nuoren toimesta arkeen liittyvänä merkityksellisenä tekijänä. Lähes kaikki nuoret kertoivat heillä olevan perhe sekä läheisiä ihmissuhteita. Kuitenkin arki kuvattiin yksinäisenä ja puuduttavana. Eräs nuori kuvasi arjen olevan ”perustyöttömän arkea”.

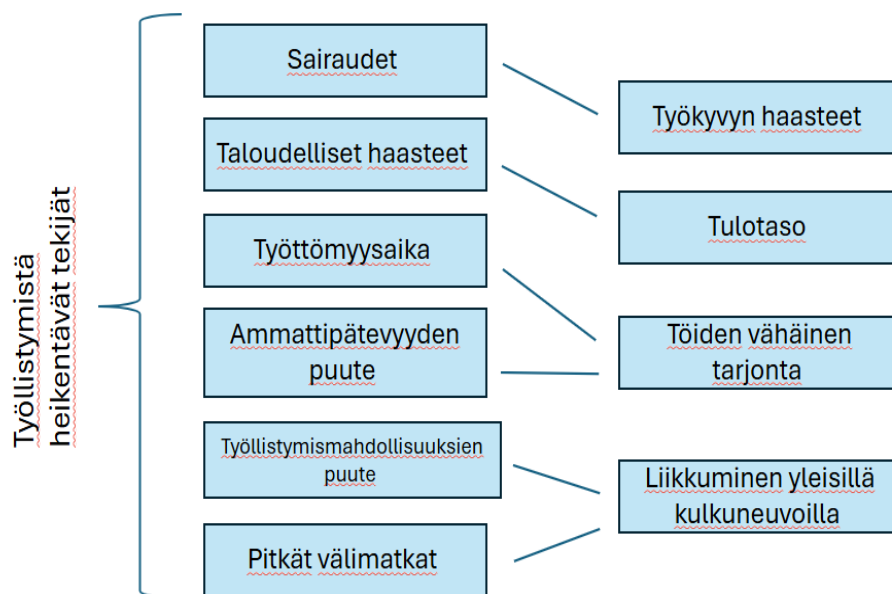
”Oikeastaan neljän seinän sisällä, käyn kaupassa ja sellaista perustyöttömän arkea. Olen vain.” (H2)

Haastatteluun vastanneet nuoret kuvasivat päivittäisen ajan kuluvan pääasiassa terveyteen liittyvien asioiden hoitamiseen, sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja aktivoiviin toimenpiteisiin osallistumiseen kuten kuntouttavaan työtoimintaan

tai työkokeiluun osallistumiseen. Lähes kaikki haastatellut nuoret kuvasivat arkeensa kuuluvan yhtenä osana avoimien työpaikkojen seuraamisen ja työn hakemisen. Yksikään haasteltu nuori ei kuvannut käyneensä lähiviikkojen aikana työhaastattelussa tai odottavansa kutsua työhaastatteluun. Eräs nuori kuvasi turhautumista siitä, ettei yleensä tiedä missä vaiheessa rekrytointi haetun paikan osalta on.

6.2 Työllistymistä heikentävät tekijät

Haastateltavilta (n=10) tiedusteltiin työllistymistä heikentäviä tekijöitä ja työllistymisen esteitä. Pääluokaksi abstrahoitui työllistymisen esteet ja yläluokiksi nousivat ammattipätevyyden puute, työllistymismahdollisuuksien puute, taloudelliset haasteet, työttömyysaika ja pitkät välimatkat sekä sairaudet. (Kuvio 1.)



Kuvio 1. Työllistymistä heikentävät tekijät

6.2.1 Ammattipätevyyden puute

Osalla vastaajista oli suoritettuja ammattitutkintoja sekä keskeytettyjä opintoja. Nuoret kuvasivat haastatteluissa erilaisia syitä opintojen keskeyttämiselle kuten: kokemus siitä, ettei ala ole oma tai motivaation puuttuminen. Usea haastateltu nuori kuvasi myös haastavana tekijänä sen, ettei tiedä, mikä ala olisi itselle sopiva. Opinnot keskeyttäneille nuorille oli nuorten kuvaamana tarjottu opinto- ja uraohjausta. Haastatteluissa nuoret eivät kuvanneet, ovatko he käyneet opintojen aikana toimenpiteissä, jotka olisivat estäneet opintojen keskeytymisen.

”Tosi ikävää ja inhottavaa tiedätkö nähdä omaikäisten eteneminen elämässä ja kehittyvän ja itse makaat sängyssä kipeänä.” (H3)

Eräs haastateltava kuvasi, kuinka useista opintojen aloituksesta huolimatta ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa loppuun asti. Yksittäisiä syitä sille, miksi opinnot olivat keskeytyneet haastateltu nuori ei kuvannut.

”En ole valmistunut mistään mutta olen ollut yläasteen jälkeen lukiossa vuoden ja sitten vaihdoin tosiaan sosiaali- ja terveysalalle. Olin siellä ehkä kuukauden, sitten vaihdoin pintakäsittelyalalle. Olin siellä 3 vuotta mutta en valmistunut.”(H8)

6.2.2 Työllistymismahdollisuuksien puute

Ne haastatellut nuoret, joilla on ammatillinen koulutus, kuvasivat oman alan työllistymismahdollisuuksien puutetta. Nuoret, joilla ei ollut peruskoulun jälkeistä tutkintoa, kuvasivat sellaisten avoimien työpaikkojen olevan vähäisiä, joihin he voisivat hakea. Nuoret kuvasivat seuraavansa erityisesti netin eri ilmoituskanavien kautta avoimia työpaikkoja.

”Niin en ole päässyt edes haastatteluun. En ole päässyt edes yrittämään, kokeilemaan.” (H10)

Työnhakijoiden hakuvelvollisuuden vuoksi moni haastateltu nuori koki turhauttavana hakea toistuvasti lähes samoja työpaikkoja. Eräs nuori kuvasi aktivoinnin olevan hankalaa realististen mahdollisuuksien ollessa vähäisiä.

”On niin vähän paikkoja mitä täällä voi hakea ja hankalaahan se on koittaa silloin patistaa töihin.” (H2)

Osa haastatelluista nuorista koki epärealistisena avoimet työmarkkinat ennen kuin terveydentila kohenee. Avoimien työpaikkojen hakuun ja realististen työmahdollisuuksien kartoittamiseen nuoret kuvasivat tarvitsevan tukea, mikäli haastateltu nuori kuvasi tarvetta tukeen työnhaussa.

6.2.3 Taloudelliset haasteet

Eräs nuorista kuvasi tulojen niukkuuden olevan suurimpia työllistymistä heikentäviä tekijöitä. Haastateltu nuori kuvasi tulojen niukkuuden ikään kuin kannustinloukkuna. Pohtiessaan osa-aikatyötä nuori kuvasi, kuinka työskentelyä seuraisi mahdollinen tulotason lasku ja samaan aikaan nousevat kulut kuten esimerkiksi auton hankinta.

”Välillä saattaa tuntua raskaammalta sellainen (työttömyyden pitkittyminen). Sitten tuo taloudellinen puoli on heikko sen takia.” (H5)

Huoli toimeentulosta ja tiukaksi kuvailtu talous vei erään nuoren kuvaamana ajatukset toistuvasti toimeentuloon ja huoleen taloudellisesta selviytymisestä. Vastaajista kukaan ei kuvannut omaa taloudellista tilannettaan hyväksi vaan arjessa tiukka talous näyttäytyi nuorten kuvaamana huolestuttavana.

”Ei se kivaa ole, että se on vähän aina rahat tiukalla. Ei se hääppöistä ole.” (H5)

6.2.4 Työttömyysaika

Haastatellut (n=10) nuoret kuvasivat työttömyyden pitkittymisen olevan yksi merkittävä tekijä työllistymistä heikentävänä tekijänä. Osa nuorista kuvasi yllättyneensä siitä, kuinka nopeasti työmarkkinoilta jää ”ulkopuolelle”. Työttömyyden pitkittyessä nuoret kuvasivat epävarmuuden lisääntyvän ja tulevaisuuden mahdollisuuksien heikentyvän.

”...ehdottomasti tuo pidempi työttömyys tuossa alla (heikentänyt työllistymistä).” (H6)

Vastaajista eräs kuvasi pitkittyneen työttömyyden muuttavan käsitystä työmahdollisuuksista sekä mahdollisuuksista tulevaisuuden suhteen. Pitkittyntä työttömyyttä nuoret kuvasivat puuduttavana, vaikeana ja stressaavana asiana.

”... jotkut ajattelevat, että ihmiset ovat vaan vapaa-ehtoisesti työttömiä, vaikka eihän se niin ole. Tosi puuduttavaa kun ei oikein saanut semmoista rytmiä.” (H8)

Kysyttäessä nuorilta siitä, onko kokemus työttömyydestä muuttunut, vastaajien kertomuksissa toistui työttömyyden aiheuttama laaja-alainen mahdollisuuksien supistuminen elämän eri osa-alueilla. Vaikutukset pitkittyneestä työttömyydestä näkyivät esimerkiksi tulotasossa, yksinäisyyden kokemuksena sekä häpeän tunteena.

”On se noloakin ollut olla pitkään työttömänä.” (HA6)

6.2.5 Pitkät välimatkat

Haastatellut nuoret (N=10) kuvasivat pitkien välimatkojen vaikuttavan työpaikkojen hakuun sekä hakeutumiseen eri palveluihin. Usea nuori kuvasi oman auton puuttumisen sekä heikkojen julkisten kulkuyhteyksien vaikuttavan oleellisesti mahdollisuuksiin osallistua erilaisiin tarjottuihin palveluihin tai mahdollisuuteen

hakea työmahdollisuuksia kauempaa. Haastatelluista nuorista yksi kuvasi ajattelensa muuttoa ajankohtaisena ja realistisena vaihtoehtona työn saamiseksi.

”Täällä ei ole oikein mitään...kaikki on tuolla Kokkolassa. Ja se on aika pitkä matka.” (H4)

Eräs haastateltu nuori kertoi tiedostavansa sen, että ajokortin hankkiminen olisi välttämätöntä työssä kulkemiselle. Kuitenkin ajokortin kustannus muodostui esteeksi sen suorittamiselle työttömänä.

”... kun ei ole ajokorttia. Se on niin... kallis.” (H10)

Eräs nuori kuvasi, ettei pääse kulkemaan mihinkään ilman autoa. Oli kyseessä mahdollinen kouluun kulkeminen tai töissä kulkeminen. Nuori kuvasi olevansa sidottu pienelle paikkakunnalle erilaisten mahdollisuuksien käydessä vähiin. Koetut kulkemisen haasteet korostuivat, mikäli haastateltu nuori asui maakunnan keskustaajaman ulkopuolella.

”Tällä hetkellä varmaan auto. Se että minullakin juuri meni auto rikki ja käytännössä sinä et pääse täältä mihinkään.” (H4)

6.2.6 Sairaudet

Nuorten vastauksissa toistui mielenterveysongelmien vaikutus työllistymistä estävänä tekijänä. Lisäksi osa haastatelluista kertoi fyysisten sairauksien estävän ja vaikeuttavan työllistymistä. Osa haastatelluista nuorista kuvasi kärsivänsä sekä fyysisistä että psyykkisistä sairauksista. Nuoret, jotka kuvasivat mielenterveys- haasteita, kertoivat mielenterveyden haasteiden pahentuneen työttömäksi jäämisen jälkeen.

”Se työttömäksi jääminen oli viimeinen niitti, että sairastuu enemmän. Olin pitkään sairas, paranin ja sitten alkoi nousta kynnykset hakea töitä.” (H6)

Eräs haastatelluista nuorista kuvasi saaneensa apua työnhakuun, mutta sairauden hoidossa oli ollut haasteita, joka nuoren kuvaamana vaikutti työttömyyden pitkittymiseen. Terveystilan selvittelyssä tai hoidon aloittamisessa nuoret kuvasivat olleen viiveitä tai epäselvyyttä.

”Te-palveluissa ei ollut mitään haittaa enemmänkin vaan se perussairaus pilasi niin kuin ihan kaiken.” H1

Nuoret, jotka kuvasivat terveydellisiä syitä työllistymistä heikentäväksi tekijäksi, nostivat merkittävimäksi mielenterveyden haasteet. Nuoret kuvasivat mielenterveydenhaasteisiin avun saamisen ja terveystilan kohentumisen myös oleellisimmaksi tekijäksi työllistymisen saavuttamiseksi.

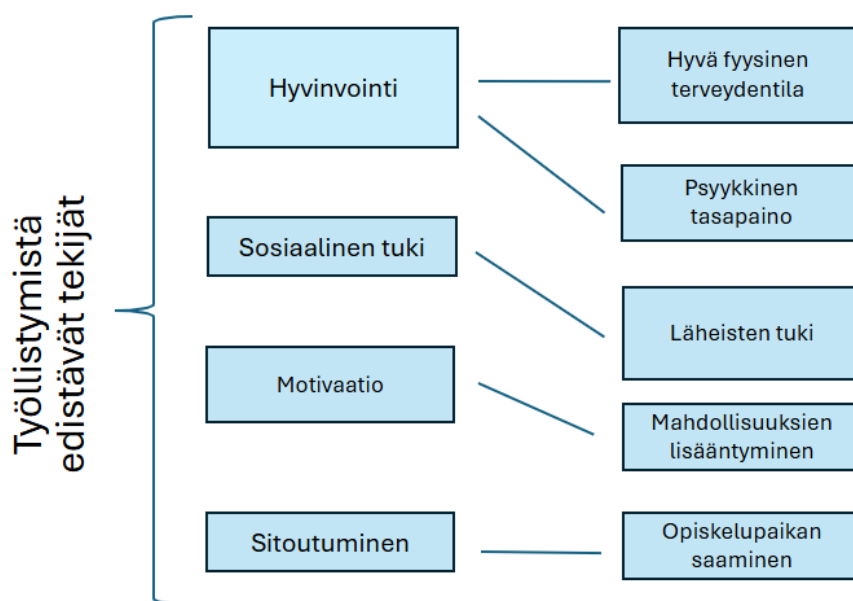
”Terveydelliset syyt. Ei siinä oikein muuta. Mielenterveys.” (H5)

Nuoret kuvasivat mielenterveydenhaasteisiin avun saamisen ja terveystilan kohentumisen myös oleellisimmaksi tekijäksi työllistymisen saavuttamiseksi. Mielenterveyden parantuminen koettiin nuorten kuvaamana ensisijaiseksi tekijäksi kuvaessa työllistymistä heikentäviä tekijöitä.

”Mielenterveysongelmat, melko pitkälle. Kuntoutua parempaan. Saada vointi edes suhteellisen hyväksi.” (H7)

6.3 Työllistymistä edistävät tekijät

Haastateltavilta tiedusteltiin haastattelussa työllistymistä edistäviä tekijöitä ja työllistymismahdollisuuksia. Pääluokaksi abstrahoitui työllistymistä edistävät tekijät ja yläluokiksi nousivat hyvinvointi, sosiaalinen tuki, motivaatio ja sitoutuminen. (Kuvio 2.)



Kuvio 2. Työllistymistä edistävät tekijät

6.3.1 Hyvinvointi

Hyvinvoinnin merkitys työllistymistä edistävänä tekijänä korostui nuorten vastauksissa psyykkisenä ja fyysisenä hyvinvointina, apuna mielenterveysongelmiin tai sairauden paranemisena. Kokemus hyvinvoinnista toistui haastatteluissa nuorten kuvaamana kokonaisvaltaisena kokemuksena.

”Kun voi muuten henkisesti tosi hyvin.” (HA1)

Nuoret kuvasivat haastatteluissa koetun hyvinvoinnin kokemuksen ja oman voinnin paranemisen keskeisenä työllistymistä tukevana tekijänä. Eräs nuori kuvasi voinnin paranemisen edellytyksenä opintojen jatkamiselle ja sen jälkeen työpaikan saavuttamiselle.

”Mahdollisuus jatkaa sitä (opiskelua) sitten kun vointi sallii.” (HA7)

6.3.2 Sosiaalinen tuki

Osa haastatelluista nuorista kuvasivat läheisten tuen työttömyyden aikana tärkeäksi. Nuoret myös kokivat sosiaalisen tuen esimerkiksi työpajaympäristössä edistävän työllistymistä tai seuraavaa askelta kohti avoimia työmarkkinoita.

”Perhe tukee ja pitää hankkia se ajokortti.” (H10)

Sosiaalisen tuen puuttuessa nuoret kuvasivat arjessa olevan enemmän yksinäisyyttä ja yksinoloa. Myös tuki työnhaussa oli nuorten kuvaamana vähäisempää, mikäli sosiaalista tukea ei ollut saatavilla perheen ja läheisten muodossa. Läheiset ja perhe kuvattiin tärkeimpänä sosiaalisen tuen muotona.

”Perhe ja läheiset. Ei siihen tarkempaa ole, että sieltä kannustetaan hakemaan.” (H5)

6.3.3 Motivaatio

Motivaatio nousi haastatteluiden nuorten kuvaamana oleelliseksi tekijäksi opintojen loppuun saattamiselle tai avoimille työmarkkinoille takaisin pääsemiseksi. Eräs haastateltava kuvasi motivaation olevan tärkein asia sille, että työllistyisi. Kukaan haastatelluista nuorista ei nostanut esille yksittäistä tekijää tai palvelua, joka ratkaisisi työttömyyden pitkittymisen nuorten itsensä puolesta.

”Ei se oikeastaan muuta vaatisi kuin itseltäni sen, että haluaisi tehdä. En minä nyt keneltäkään muulta voi sitä vaatia.” (H2)

Osa nuorista kuvasi työllistymisen olevan pitkittyneen työttömyyden jälkeen ikään kuin prosessi, johon on sitouduttava esimerkiksi opintojen muodossa. Työpaikka nähtiin realistisena nuorten kuvaamana saavuttaa, mikäli motivaatio opiskelujen tai työnhaun suhteen saadaan itse ylläpidettyä.

”Kouluttautuisin nimenomaan sen vuoksi että on enemmän työmahdollisuuksia.” (H1)

6.3.4 Sitoutuminen

Opiskelujen aloittaminen tai haave opinnoista kuvattiin vastaajien mielestä työllistymistä tukevaksi tekijäksi huolimatta siitä, että vastaajalla oli takana keskeytettyjä opintoja. Erityisen tärkeänä työllistymistä edistävänä asiana nuoret kuvasivat mahdollisuuksien lisääntymisen kuten opiskelupaikan saamisen.

Otan kyllä tosissaan ja opiskelen kyllä niin hyvin kuin tästä lähtee. (H1)

Kysyttäessä työllistymistä tukevista tekijöistä nuorten omassa elämässä sitoutuminen esimerkiksi opintojen aloitukseen tai työllistymistä edistävään toimintaan kuvattiin tärkeänä osana työllistymistä.

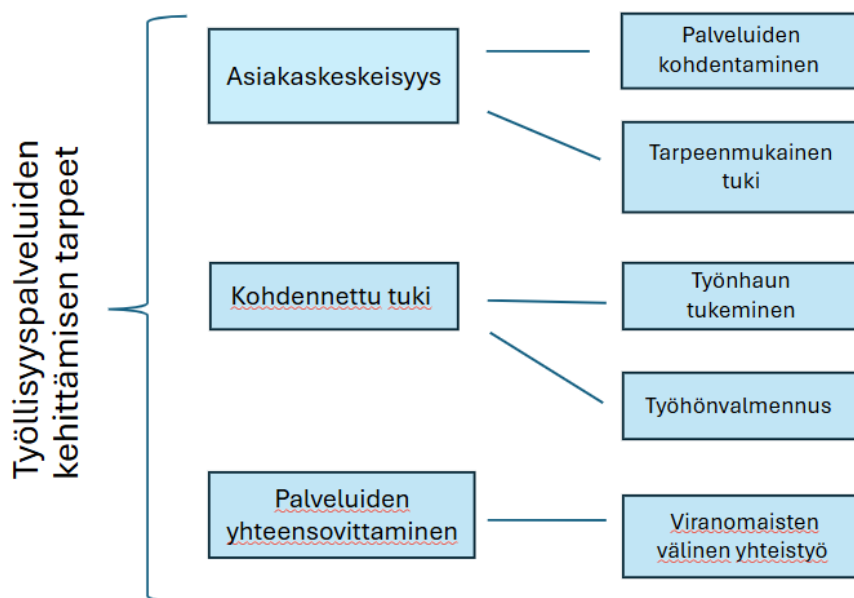
”Menemällä vaikka juuri siihen työllisyyskokeiluun tai sittenhän opiskelemaan.” (H3)

Työpaikkaan sitoutumista ja saavuttaakseen pidempiaikaisen työllistymisen eräs nuori kuvasi itselle sopivan, kiinnostan työn olevan keskeisin asia. Usea haastateltu nuori kuvasi ”sellaisen työn löytämisen, mikä itseä kiinnostaa” oleelliseksi työssä jaksamiselle ja siinä suoriutuakseen.

”Hei, tuo on kiinnostava työ ... se onkin niin kaukana.” (H3)

6.4 Työllistymispalveluiden kehittämisen tarpeet

Haastatelluilta tiedusteltiin heidän näkemyksiään työllisyyspalveluiden kehittämisen tarpeista. Yläluokaksi muodostuivat Asiakaskeskeisyys, kohdennettu tuki ja palveluiden yhteensovittaminen (Kuvio 3).



Kuvio 3. Työllisyyspalveluiden kehittämisen tarpeet.

6.4.1 Työllisyyspalveluiden vaikutukset työttömyyden kestoon

Vastaajista yhdeksän kymmenestä kokivat työllisyyspalveluiden merkityksen pitkäaikaistyöttömyyden pitkittymiselle tai sen estämiselle olleen neutraali. Yksi vastaajista kuvasi, että työllisyyspalvelut ovat lyhentäneet työttömyyden kestoa

”No ainakin minun kohdallani niistä (työhönvalmennus ja uraohjaus) on apua ollut. Muutenhan minä jäisin vaan kökkimään kotia. Asiat eivät paljon etenisi.” (H5)

Kaikki haastatellut nuoret olivat osallistuneet johonkin työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen eikä kukaan vastanneista muistanut kieltäytyneensä tarjotusta toimenpiteestä. Vastaajat kokivat kaikki olleensa tyytyväisiä henkilökohtaiseen palveluun niin sanottuun vastuuvirkailijamalliin.

6.4.2 Asiakslähtöinen palvelumuotoilu

Ne nuoret, jotka kuvasivat itsellään neuropsykiatrisia erityispiirteitä, toivoivat työllisyyspalveluihin tietoa ja ymmärrystä neuropsykiatrisesta poikkeavuudesta. Nuoret kokivat, että itsensä ymmärtämisen parantuessa myös neuropsykiatristen piirteiden yhteensovittaminen opiskelussa ja työelämässä suoriutumiseen paranee.

” Sellaiset (palvelut), jotka tukevat tällöisen kaltaisia ihmisiä... niin kuin minunkaltaisia (neuropsykiatrinen poikkeavuus). ” (H9)

Osa haastatelluista nuorista kuvasi kamppailevansa jaksamisen kanssa ja kokoaikainen työ oli keskeytynyt tai epärealistinen saavuttaa. Kysyttäessä osa-aikatyön mahdollisuudesta nähtiin se mahdollisena ja toivottavana ratkaisuna työttömyyden sijasta. Kukaan nuorista ei kuvannut tavoiteltavana asiana työttömyyden jatkumista tai työelämän ulkopuolelle jäämistä.

” ... ei välttämättä kukaan haluaisi palkata semmoista, joka ei jaksaa olla 5 päivänä viikossa 8 h päivässä. (H8)

Nuoret kuvasivat yksilön toimijuuden tukemisen selkeänä keinona tukea työllistymistä. Lähes kaikki vastaajat kuvasivat näköalattomuutta työttömyyden pitkittyessä. Kokemusta pitkäaikaistyöttömyydestä kuvattiin lamaannuttavana, häpeällisenä ja jokapäiväistä elämää vaikeuttavana. Eräs vastaajista kuvasi turtuneensa tilanteeseen, johon perussairaus on hänet ajanut.

Kaikille haastatelluille nuorille oli heidän kokemuksensa mukaan tarjottu sekä uraohjausta että työvoimakoulutusta. Kukaan nuorista ei kertonut kieltäytyneensä työvoimaviranomaisen tarjoamasta toimenpiteestä.

”Oikeastaan se on itsestä kiinni ja tahdonvoimasta ja hyvästä hakemuksesta kiinni. Kävin sellaisen kurssin missä opetettiin CV, työhakemuksen kirjoittaminen se kyllä auttoi silloin.” (H4)

Nuoret kuvasivat työttömyyden pitkittyessä kokemuksen työttömyydestä muuttuvan. Mitä pidempään työttömyys kesti sitä enemmän tilanteeseen nuorten kuvaamana turtui ja avoimet työmarkkinat tuntuvat kaukaisemmilta saavuttaa.

”Sitten se vaan pitkittyi ja pitkittyi. Minä oletin, että pääsen takaisin sinne mutta sitten tulikin tuo nykyinen taloustilanne.” (H2)

6.4.3 Kohdennettu tuki

Nuoret, jotka kuvasivat terveydellisiä haasteita, kertoivat erityisesti kohdennetun tuen työllisyyspalveluissa olevan tärkeää. Ne nuoret, jotka kuvasivat neuropsykiatrisia haasteita, kokivat kohdennetun tuen merkityksellisenä keinona kehittää työllisyyspalveluita.

”En vaan osaa sanoa yleisesti onko nepsyille suunnattu. Ei ehkä saa selaista omanlaista tukea niin kuin välttämättä tarvitsisi.” (H8)

Eräs nuori kuvasi tarvitsevansa paljon apua työnhakemisessa ja avoimille työmarkkinoille takaisin pääsemisessä. Usea haastateltu nuori kuvasi kokemuksen työn hakemisesta olevan vähäinen.

”Siihen ainakin tarvitsen paljon apuja omalla kohdalla. Se tuntuu tosi vaikealle lähteä hakemaan tuosta noin vaan.” (H5)

6.4.4 Palveluiden yhteensovittaminen

Haastatelluista kymmenestä nuoresta lähes kaikki kuvasivat eri toimijoiden välisen yhteistyön ja tiedon liikkumisen parantamisen sujuvoittavan palvelua ja tuovan asiakkaan tilanteeseen selkeyttä.

”Se olisi...tosi hyvä, että nämä (eri viranomaiset) pystyisi pitämään yhteyttä paremmin, ettei aina tarvitse kertoa omaa tilannetta uudestaan...” (H8)

Eräs nuori kuvasi usean palvelun yhteensovittamisen toimivan hyvänä aktivointina siihen, että asioita tulee oikeasti tehtyä.

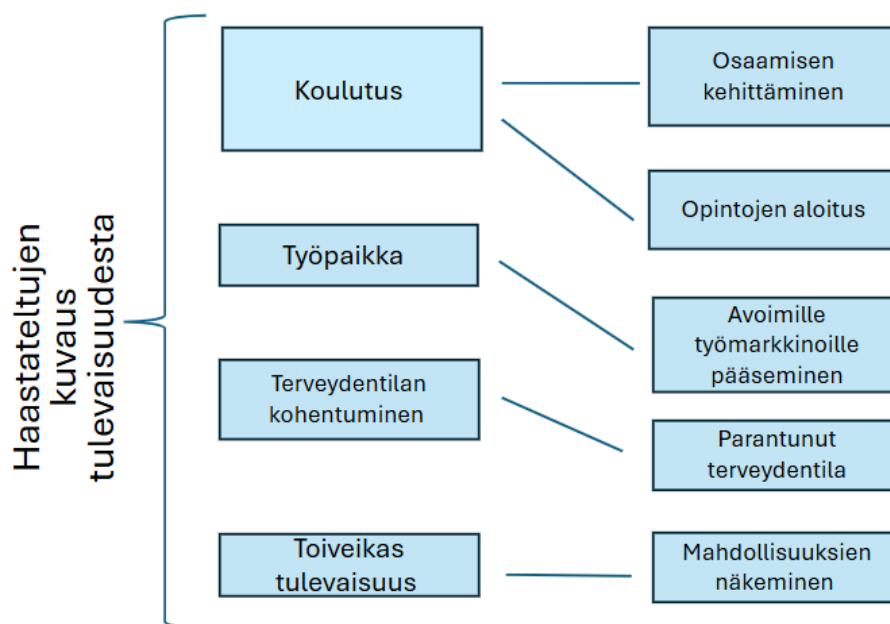
”On tämä työpaikkojen hakemispakko...kun olin työvalmennuksessa niin siellä tuli haettua paikkoja. Siinä on sellainen tehokas kompo siihen, että jotakin asioita tullut nyt tehtyä.” (H5)

Yksi haastateltu nuori kuvasi toimivaa palvelua siten, että asiakkaan parissa työskentelevät eri toimijat ja viranomaiset ”tietävät missä mennään”.

”Se on ihan hyvä, ettei tarvitse jokaiselle erikseen avata asiaa. Niin kuin tietää (eri toimijat) missä mennään.” (HA2)

6.5 Tulevaisuus

Kysyttäessä nuorilta kuinka he näkevät tulevaisuuden, vastauksissa nousivat esille koulutuksen saaminen, työpaikan saaminen, apu ongelmiin sekä sujuvan arjen tavoittaminen. Kuvio (4). Kysyttäessä kokemuksesta työttömyyteen liittyen nuorten vastaukset kuvasivat työttömyyden olevan ahdistavaa ja vaikeaa. Erityisesti työttömyyden pitkittyessä vastaajat halusivat päästä takaisin avoimille työmarkkinoille tai avoimet työmarkkinat kuvattiin kaukaisena asiana, joka ei ole realistista saavuttaa esimerkiksi mielenterveysongelmien vuoksi.



Kuvio 4 Haastateltujen kuvaus tulevaisuudesta

”Ei ollut muuta vaihtoehtoa kuin hyväksyä tämänhetkinen tilanne” (H7)

Jokainen haastateltu nuori kuvasi konkreettisia tekijöitä, joiden avulla työllistymistä nuori itse voisi tukea. Pääpiirteissään vastaukset noudattelivat motivaatioon, koulutukseen, työnhaun tehostamiseen ja parempaan terveyteen liittyviä tekijöitä. Kukaan haastatelluista nuorista ei kuvannut, että oman työllistymisen ratkaisisi muu henkilö tai toimija kuin nuori itse.

6.5.1 Koulutus

Koulutukseen hakeutumisen tai keskeytyneiden opintojen jatkaminen kuvattiin haastatteluissa selkeästi merkittävimpänä tekijänä nuorten kuvaamana tekijänä suhteessa tulevaisuuteen ja työllistymiseen. Osalla nuorista oli selkiytynyt työttömyyden aikana, mitä alaa lähtee opiskelemaan tai haluaisi opiskella. Toisille nuorista oli epäselvää, mikä olisi itseä kiinnostava ala.

”Tosi isona haaveena on, että pääsin kouluun, saisin sen ammatin.” (HA7)

”Varmaan jossain vaiheessa kouluun.” (H4)

Eräs haastatelluista nuorista kuvasi omalla kohdallaan koulutuksen olevan työnantajan näkökulmasta tärkeä työllistymisen mahdollistamiseksi. Lähes kaikki haastatellut nuoret näkivät jatkokouluttautumisen vähintään ammatillisen tutkinnon suorittamisen oleellisena osana ratkaisuna työttömyyden katkaisemiseen ja työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

”No varmaan ehkä lukiotutkinto pitäisi olla. Kyllä ottaisivat paljon enemmän vakavasti (työnantajat) kuin pelkällä ammattitutkinnolla. (H3)

6.5.2 Työpaikka

Nuoret kuvasivat koulutuksen lisäksi toisena merkittävänä tekijänä suhteessa tulevaisuuteen ja työllistymiseen toiveen työpaikasta. Jokainen haastatelluista nuorista kuvasivat toiveen työpaikasta kysyttäessä, missä nuoret näkevät itsensä viiden vuoden päästä. Nuoret toivoivat työttömyyden päättyvän työllistymiseen avoimille työmarkkinoille

”... että pääsisi sinne duuniin...se toteutuisi, mistä...joskus haaveili.” (H10)

Osalle vastaajista ei ollut hahmottunut selkeästi, missä tarkkaan ottaen haluaisi olla töissä. Paikka työelämästä ja osallisuus työmarkkinoilla toistui kuitenkin jokaisen haastatellun nuoren vastauksissa.

”Toivottavasti työelämässä jossakin. Mieluiten jossain mieluisassa paikassa eikä jossain pakkopullatyössä. Varastohomma on kyllä mukavaa ollut.” (H5)

”Toivottavasti olen siellä laboratorioalan töissä ja niin kun jaksaminen riittää siihen täysipäiväiseen (työhön) tai sitten olisi mahdollista tehdä kevennettyä (työaika)”. (HA8)

6.5.3 Terveydentilan kohentuminen

Ne nuoret, jotka kuvasivat kärsivänsä mielenterveyden haasteista, toivoivat tulevaisuudelta helpotusta koettuihin haasteisiin ja tietoisuutta siitä, kuinka selviytyä arjessa omien koettujen haasteiden kanssa. Haastatelluista nuorista kukaan ei kuvannut menettäneensä toivoa siitä, että haasteisiin voi saada apua.

”Että saisin apua näille minun ongelmilleni, niin oppisin elämään niiden kanssa. Käydä koulu.” (H9)

Eräs haastateltava nuori kuvasi toivovansa terveydentilan kohentumista kokonaisvaltaisesti. Nuori kuvasi toivovansa mielenterveyshaasteiden, fyysisten ja sosiaalisten haasteiden kokonaisuuden kohentumista.

”Se että terveydentila olisi hyvä.” (H5)

6.5.4 Toiveikas tulevaisuus

Nuoret kuvasivat kokemuksiinsa suhteessa tulevaisuuteen pitkittyneen työttömyyden kestosta huolimatta toiveikkaana. Haastatellut nuoret näkivät tulevaisuudessa mahdollisuuksia.

”Minun haaveenani on se, että olen jossakin kivassa leipomossa tai kahvilassa, vakituinen työpaikka. Sitten perustan perheen ja hankin omakotitalo.” (HA7)

Osalla tulevaisuuden suunnitelmat eivät olleet konkreettisia tai selkeitä. Eräs haastateltu nuori kuvasi toiveen olla elämässään paremmassa suunnassa.

"Toivottavasti työllistynyt, opiskelemassa tai valmistunut tai jotain. En keksi mitään muuta missä minä voisin olla viiden vuoden päästä. Sano- taanko että paremmassa suunnassa." (H2)

7 POHDINTA

Tässä kappaleessa tarkastellaan aineiston pohjalta nousseita nuorten kuvaamia esteitä työllistymiselle sekä kuvattuja työllistymistä tukevia tekijöitä. Lisäksi kuvaataan haastateltujen nuorten nostamia asioita työllisyyspalveluiden kehittämiseksi. Tarkoitus on pohtia aineistosta saatujen kehityssuositusten ja kuvausten kautta käytännön toimintatapoja kehittää tulevia työllisyyspalveluita. Opinnäytetyössä nousseita kehittämissuosituksia perustellaan tietoperustasta löytyvällä lähdekirjallisuudella. Muodostettuja johtopäätöksiä perustellaan lähdekirjallisuudella.

Tutkimuksen tavoite voidaan katsoa täyttyneeksi, sillä työllistymisen esteitä, työllistymistä tukevia tekijöitä sekä kehittämistoimenpiteitä onnistuttiin kuvaamaan sekä muodostamaan näiden pohjalta johtopäätöksiä, joita tuleva työvoimaviranomainen voi käyttää hyödyksi toimintaa organisoidessa. Opinnäytetyön tulokset esiteltiin Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilulle. Tuloksia on mahdollista hyödyntää tulevaa palvelurakennetta suunniteltaessa ja kehitettäessä.

7.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen yhteiskunnallinen ulottuvuus on myös eettinen tekijä. Tiede ei voi asettua inhimillisen elämän ulkopuolelle. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 144). Opinnäytetyö prosessi käynnistyi 2023 vuoden lopussa. Aihe valikoitui ilmiön yhteiskunnallisen merkityksen lisäksi lähestyvä työvoimaviranomaisen toimivallan siirto valtiolta kuntien järjestämisvastuulle. Lisäksi aihe herätti tekijän mielenkiinnon ymmärtää paremmin syitä, jotka johtavat pitkäaikaistyöttömyyteen. Tarve opinnäytetyölle tunnistettiin Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa osana tulevan työllisyysalueen aloitusta ja työllisyydenhoidon järjestämisvastuun siirtoa.

Tutkimuksen eettisyyttä voidaan tarkastella metodologisena seikkana, jossa kaikki tutkimuksessa tehdyt valinnat ovat moraalisia kysymyksiä. Aiheen valinta ja se ke-

nen toimesta aihe valitaan, on eettinen kysymys. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Aiheen määrittelyn jälkeen opinnäytetyölle asetettiin tutkimuskysymykset ja määriteltiin kohderyhmä, joiden pohjalta aloitettiin tietoperustan keruu. Tietoperustan muodostamisessa käytettiin ajantasaisia, luotettavia kansallisia ja kansainvälisiä kirja- ja verkkolähteitä, työvoimaviranomaisen toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä sekä tieteellisiä artikkeleita, raportteja ja aikaisempia tutkimuksia nuorten pitkäaikaistyöttömyydestä.

Tutkimuseetikassa peruskysymyksiä on haitan välttäminen, ihmisoikeuksien kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, rehellisyys, luottamus ja kunnioitus (Kylmä & Juvakka, 2007). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) toteaa hyvän tieteellisen käytännön koostuvan menettelytavoista, joilla huolehditaan hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta tieteellisen toiminnan koko elinkaaren ajan. Aineistonhallintasuunnitelman muodostettiin tutkimussuunnitelman liitteeksi. Aineistonhallintasuunnitelmassa suunniteltiin aineiston käyttö ja varmistettiin, että aineisto on luotettavasti saatavilla, säilyy tässä tutkimuksessa tarvittavan ajan ja että aineisto hävitetään asiaan kuuluvalla tavalla. Tutkimuksessa ei käynyt ilmi tutkittavien henkilötiedot.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2023) ohjeistuksen mukaisesti huolehditaan tieteelliseen toimintaan mahdollisesti tarvittavista luvista, suostumuksista ja eettisestä ennakoarvioinnista ennen tutkimusaineiston keruun aloittamista. Tietoperustan valmistumisen jälkeen muodostettiin runko teemahaastattelukysymyksille. Tutkimussuunnitelma hyväksyttiin toukokuussa 2024. Tutkimussuunnitelman hyväksymisen jälkeen alkoi pitkäaikaistyöttömien nuorten tavoittaminen.

Ennen opinnäytetyön aineistonkeruuta liitteenä olevaan tutkimussuunnitelmaan kuvattiin opinnäytetyöprosessi ja aineistonkeruun vaiheet. Haastateltaviksi nuoriksi saatiin suunnitelman mukaisesti 10 alle 29- vuotiasta pitkäaikaistyötöntä nuorta Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilusta. Kaikki haastateltavat nuo-

ret pitkäaikaistyöttömät ovat täysi-ikäisiä. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkittaville tulee selittää tutkimuksen tarkoitus ja tavoite. Osallistujien tulee tietää mistä on kyse. (TENK, 2023.) Ennen haastattelua nuorille lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja tavoite. Ennen haastattelun aloitusta haastatellut nuoret allekirjoittivat tietoinen suostumus- lomakkeen kirjallisesti tai antoivat vastaavasti suullisen suostumuksen puhelimitse.

Opinnäytetyön tekijä yritti tavoittaa lähes 50 nuorta, joista 10 saatiin kutsuttua teemahaastatteluun. Itse haastattelut toteutettiin alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen siten että haastatteluista (N10) neljä toteutettiin puhelimitse. Tähän johdopäätökseen opinnäytetyön tekijä päätyi sen vuoksi, että aineisto oli oleellista saada kesän aikana koottua nuorten tavoittamisen haasteista huolimatta. Ne haastatellut nuoret, jotka halusivat haastattelun toteutettavan puhelimitse, kokivat sen heidän kannaltansa paremmaksi tavaksi toteuttaa haastattelu. Se olisivatko vastaukset olleet erilaisia paikan päällä toteutetussa haastattelussa, jää selvittämättä.

Kylmä ja Juvakka (2007) toteavat hyötyjä tutkimukseen osallistumiselle olevan mahdollinen lisääntynyt tietoisuus itsestä, tunnepuhdistautuminen, oman tarinan kertomisen mahdollisuus, voimaantuminen ja hyvinvointi. Haastatellut nuoret saivat haastattelussa mahdollisuuden kertoa oman tarinansa ja kuvailla itse syitä työttömyyden pitkittymiselle.

Aineistoa kerätessä tekijän yllätti nuorten tavoittamisen vaikeus. Suurinta osaa tavoitelluista nuorista ei tavoitettu lainkaan eri yhteydenottotavoilla tehdyistä useista eri yhteydenotoista huolimatta. Aineiston keruu oli työvaiheena haastava, työläs mutta myös palkitseva. Alun perin oli tarkoitus, että jokainen haastatellaan paikan päällä. Tästä jouduttiin kuitenkin luopumaan siten, että haastatelluista neljä haastateltiin puhelimitse. Syitä nuorten kuvaamana olivat välimatka, lastenhoito sekä kahden haastateltavan henkilökohtainen toive puhelimitse toteutettavasta haastattelusta. Tekijänä halusin mahdollistaa myös puhelimitse toteutettavan haastattelun sen vuoksi, että opinnäytetyöhön saataisiin mahdollisimman

laaja haastatteluaineisto. Huolta aineiston keruun ja riittävän suuren aineiston keräämisen suhteen aiheutti erityisesti nuorten tavoittamisen vaikeus. Tutkimuksen eettisyys koskee myös tutkimuksen laatua. Tutkimussuunnitelman, tutkimusasetelman ja raportoinnin tulee olla laadukkaita ja muodostaa sisäisen johdonmukaisuuden. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 149.)

Hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta vastaa ensisijaisesti jokainen tutkija. Tutkija varmistaa tieteellisen toiminnan laadun suunnittelussa, tutkimusmenetelmissä ja aineiston analyysissä. Opinnäytetyötä suunnitellaan, toteutetaan sekä raportoidaan avoimesti, oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteet eurooppalaista ohjeistusta mukailien jakautuu rehellisyyteen, luotettavuuteen ja arvostukseen sekä vastuunkantoon (TENK, 2023.) Vastuullisuus huomioitiin opinnäytetyön kaikissa prosessin vaiheissa. Haastatteluiden tallentaminen oli merkityksellistä opinnäytetyön aineiston analyysin kannalta sen vuoksi, että aineistoon voitiin analyysivaiheessa palata. Tallennukset haastatteluista poistettiin, kun aineisto on saatu pelkistettyä. Tiedostin tutkijana haastattelun vievän aikaa haastateltavalta. Haastatteluajankohta sovittiin joustavasti haastateltavan kanssa.

Tutkimuksen sisäistä johdonmukaisuutta voisi pitää hyvän tutkimuksen kriteerinä. Tutkimusraportissa tämä toteutuu esimerkiksi argumentaatiossa eli siinä, minkälaisia lähteitä kirjoittaja käyttää. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 149.) Opinnäytetyön tietoperustaan on haettu monipuolisia lähteitä erilaisista pitkäaikaistyöttömyyden yleisistä taustatekijöistä sekä yksilöllisistä pitkäaikaistyöttömyyteen liittyvistä tekijöistä. Lähteiden alkuperäisyys ja luotettavuus tarkistettiin jokaisen lähteen kohdalla erikseen.

Metodikirjallisuudessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta mitataan validiteetilla sekä reliabiliteetilla. Tutkimuksen validiteetti kuvaa sitä, kuinka hyvin tutki-

muksessa on vastattu siihen mitä on luvattu tutkia. Reliabiliteetti puolestaan kuvaa tutkimustulosten toistettavuutta. Eri laadullisen tutkimuksen oppaissa on hylätty kyseisten termien käyttö, mutta sanat eivät itsessään ole merkittäviä vaan niiden sisältö. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 160.) Tutkimuksen johtopäätökset vastaavat tutkimuksessa määriteltyihin tutkimuskysymyksiin. Näin ollen tutkimuksessa vastataan siihen, mitä on luvattu tutkia. Kyseessä on laadullinen tutkimus, jossa kuvataan nuorten kokemusta. Mikäli nuoret haastateltaisiin uudelleen, tulokset voisivat olla erilaisia.

Tutkimus ja saadut tulokset raportoitiin tieteelliselle tutkimustiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Tutkimuksessa saadut tiedot hankittiin eettisesti kestävästi ja eettisyyden periaatteet huomioiden. Lopulta kaikessa tutkimuksessa on kyse ihmisten hyvää palvelevan tiedon tuottamisesta (Kylmä & Juvakka, 2007, s.155).

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen pyrkimyksenä on tuottaa mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Luotettavuuden arvioinnissa selvitetään, kuinka totuudenmukaista tietoa tutkimus on kyennyt tuottamaan. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 126).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tutkimuksen uskottavuudella, vahvistettavuudella, refleksiivisyydellä ja siirrettävyydellä. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 127). Opinnäytetyön tutkimuskysymys muodostettiin yhdessä työn tilaajan kanssa. Tarkan tutkimuskysymyksen määrittelyn teki opinnäytetyön tekijä. Vahvana perusteluna on tilaajan toimesta nuorten pitkäaikaistyöttömyyden tutkimiselle kohderyhmän merkittävä yhteiskunnallinen ja inhimillinen merkitys. Sosiaalialan ammattieettisessä ohjeistuksessa (2023) todetaan, että sosiaalialan ammattihenkilön tulee arvoistaan riippumatta kunnioittaa asiakkaan oikeutta tehdä omia valintoja edellyttäen, että ne eivät uhkaa muiden oikeuksia ja etua.

Tutkimuksen uskottavuutta vahvistaa se, että tutkija on riittävän pitkän ajan tutkittavan ilmiön kanssa. Tutkimukseen osallistuvan näkökulman ymmärtäminen vaatii aikaa. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 128). Opinnäytetyön tietoperustaa keräsin puolen vuoden ajan ennen haastatteluiden toteuttamista. Tietoperustaa kerättiin tutkimuskysymyksiin pohjautuvalla tietohaulla kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä. Tietoperusta myös täydentyi tutkimuksen edetessä.

Tutkijana tiedostin sen, että tutkimuksessa haastateltavat nuoret olivat iältään samaan ikäluokkaan kuuluvia kuin haastattelija itse. Kaikki haastateltavat olivat kuitenkin tutkijalle ennestään tuntemattomia ihmisiä. Tutkimusprosessin eri vaiheissa tutkimuksen etenemisestä keskusteltiin opinnäytetyön ohjaajan sekä kuntakoiteilun johdon kanssa. Kylmä ja Juvakka (2007, s. 129) toteavat tutkimuksen refleksiivisyyden edellyttävän sitä, että tutkija on tietoinen omista lähtökohdistaan tutkimuksen tekijänä. Parhaimmillaan tutkimuksen tekeminen on kuitenkin löytämisen ja oivaltamisen iloa. Tutkija myötäelää kanssaihminen elämäntilanteissa, vaikeissakin kohtaloissa (Kylmä & Juvakka, 2007, s.155).

Opinnäytetyö pyrkii kiinnittämään aiheen valinnasta lähtien huomiota sosiaalisesti, taloudellisesti ja inhimillisesti kestäväälle kehitykselle. Koko opinnäytetyön tarkoitus ja pyrkimys on antaa oman panoksensa keskusteluun yhteiskunnallisesti merkittävästä kysymyksestä, miten ennaltaehkäisemme nuorten pitkäaikais-työttömyyttä tai siihen keskeisesti liittyviä ilmiöitä. Opinnäytetyön ohjaaja ja työn tilaaja osallistettiin kaikissa opinnäytetyön vaiheissa pohtimaan myös tulevien työllisyyspalveluiden kannalta merkittäviä seikkoja suhteessa opinnäytetyöstä saataviin tuloksiin.

Tutkimuksen siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimusten tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkijan on annettava tarpeeksi tietoa esimerkiksi tutkimukseen osallistujista ja ympäristöstä. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 129). Tutkimuksessa saatujen johtopäätösten luotettavuutta tukee se, että aiempi tutkittu

tieto tukee opinnäytetyön tutkimustuloksia. Osa tutkimuksessa käytetyistä haastattelukysymyksistä ei tuonut lisäarvoa tutkimukselle tai kysymyksellä ei saavutettu sellaista vastausta nuorelta, jossa olisi tässä tutkimuksessa ollut merkitystä asetettuihin tutkimuskysymyksiin nähden.

Tutkimuksen vahvistettavuus liittyy koko tutkimusprosessiin ja edellyttää tutkimusprosessin kirjaamista niin, että toinen tutkija voi seurata tutkimuksen etenemistä. (Kylmä & Juvakka, 2007, s. 129). Tutkijana olen tehnyt tässä opinnäytetyössä keräämäni aineiston perusteella analyysin, jotka johtivat tässä opinnäytetyössä esitettyihin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Mikäli toinen tutkija olisi tehnyt samasta aineistosta analyysin tulokset ja johtopäätökset eivät välttämättä olisi samanlaisia. Analyysi on aina tekijänsä näköinen. Analyysin riittävän tarkan kuvauksen avulla olen pyrkinyt kertomaan, kuinka saatuihin johtopäätöksiin on tultu. Kylmä ja Juvakka (2007) toteavat, että aineiston tarkoitus on kuvata, kuinka tekijä on päätenyt tuloksiinsa ja johtopäätöksiinsä (Kylmä ja Juvakka, 2007).

7.3 Keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Tässä opinnäytetyössä analysoitu haastatteluaineisto kuvaa pitkäaikaistyöttömien nuorten kuvaamia syitä työttömyyden pitkittymiselle. Tutkimuskysymyksiin pohjautuen keskeiset tulokset on jaettu omiin alalukuihin.

7.3.1 Keskeiset työllistymistä heikentävät tekijät

Keskeisiksi työllistymistä heikentäviksi tekijöiksi nuoret kuvasivat ammattipätevyyden puutteen, työllistymismahdollisuuksien puutteen, taloudelliset haasteet, työttömyysajan ja pitkät välimatkat sekä sairaudet. Ammattipätevyyden puute rajasi haastateltujen nuorten työmahdollisuuksia ja näin ollen myös kavensi mahdollisuuksia avoimilla työmarkkinoilla. Saari, Eskelinen ja Björklund (2020, s. 153) näkevät, että koulutus määrittää nuoruuden ja varhaisaikuisuuden sosioekonomista

asemaa ja koulutuksellinen huono-osaisuus on yksi sosioekonomisen haavoittuvuuden parhaista mittareista. Erityisesti toisen asteen koulutuksen puuttuminen on merkittävä riski, sillä se vaikeuttaa työmarkkinoille pääsyä eikä ilman toisen asteen koulutusta ole mahdollista hakeutua korkeakouluopintoihin. (Saari, Eskelinen & Björklund, 2020, s. 153.)

Työmahdollisuuksien puute kuvattiin heikentävänä tekijänä erityisesti niiden haastateltujen nuorten toimesta, jotka asuivat keskuskaupungin ulkopuolella. Kananaja (2018, s. 196) toteaa työttömyyteen kytkeytyvän toimeentulo-, hyvinvointi- ja terveysongelmia sekä monenlaisia muita yksilöllisiä tekijöitä, jotka aiheuttavat vetäytymistä työmarkkinoilta. Useat nuoret kuvasivat taloudellisten haasteiden vaikuttavan esimerkiksi auton ylläpitoon ja hankintaan. Auto nähtiin nuorten kokemuksen mukaan oleellisena osana kuljettaessa opiskelemaan tai työmatkaa. Myös pitkät välimatkat koettiin työllistymistä heikentävänä tekijänä. Vauhkonen, Kallion ja Erolan (2017) mukaan sosiaalisella huono-osaisuudella tarkoitetaan moniulotteista hyvinvoinnin resurssien puuttumista. Sosiaalista huono-osaisuutta voidaan mitata toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämisenä, työttömyydellä tai toimeentulon asiakkuudella. (Vauhkonen, Kallio & Erola, 2017.)

Osa nuorista kuvasi keskeyttäneensä useita ammatillisia opintoja. Henkilökoh- taista kokemusta tarkastellessa ei voida yksiselitteisesti tämän tutkimuksen perusteella todeta, mistä koulupudokkuus johtuu. Se vaatisi oman tutkimuksen aiheesta. Moscoviz ja Evans (2020) toteavat, että koronan jälkeiseen koulupudokkuuteen ja oppimisen tasoon suunnatussa tieteellisessä katsauksessa tarkasteltiin 40 tutkimusta eri maista, jossa tutkittiin oppimisen tason laskua, koulupudokkuutta tai molempia. Tutkimuksessa löydettiin suurelta osin johdonmukaisia todisteita keskimääräisestä oppimisen heikkenemisestä eri maissa, erityisesti köyhempien oppilaiden osalta. (Moscoviz ja Evans, 2020.)

Nuoret kuvasivat työttömyyden keston eli työttömyyden pitkittymisen vaikuttavan negatiivisesti työn hakemiseen. Työttömyyden pitkittyminen nähtiin työmah-

dollisuuksien kaventumisena ja vaikuttavan kielteisesti myös itsetuntoon. Työttömyyden kesto nosti riskiä saada mielenterveysdiagnosi, joka voi olla merkki syyhytystä (Thern ja muut, 2018, s. 347). Thernin ja muiden (2018) tutkimus kuvaa, kuinka nuorten pitkäaikaistyöttömyys lisää riskiä sairaalahoitoon ja mielenterveysdiagnosiin riippumatta kansallisesta työttömyysasteesta.

Eräs haastateltu nuori kuvasi pitkittyneen työttömyyden olevan noloa. Toinen nuori sanotti tilanteen siten, että työttömyys on pakko hyväksyä. Radesin ja muiden (2019) tutkimuksen mukaan suurin syy siihen miksi nuoret eivät hae ammatin apua mielenterveysongelmiin on stigma ja häpeä (92 % vastaajista), tietämättömyys mielenterveydestä (96 % vastaajista) ja negatiiviset mielikuvat avun hakemisesta sekä haasteet päästä avun piiriin (58 % vastaajista).

Erilaisten sairauksien vaikutus työllistymistä heikentävänä tekijänä kuvattiin usean nuoren toimesta merkittäväksi työllistymistä heikentäväksi tekijäksi. Usea nuori kuvasi sairauden puhkeamisen vaikuttaneen työttömyyden pitkittymiseen sekä tämänhetkiseen työmarkkinatilanteeseen. Mattila-Holapan väitöskirja (2018) kuvaa kuinka estettäessä mielenterveysongelmista johtuvaa työkyvyttömyyttä tarvitaan varhaista puuttumista ja kohdennettua palvelua riskiryhmille, erityisesti kouluikäisille. Intensiivinen psykoterapia ja ammatillinen kuntoutus tulisi edeltää työkyvyttömyyseläkettä tai osittaista työkyvyttömyyseläkettä. Edistettäessä työmarkkinaosallisuutta tarvitaan toimia, jotka yhdistävät psykoterapeuttisen tuen ja työorientuneet menetelmät. (Mattila-Holappa, 2018.)

Sairauden hoito koettiin nuorten kuvaamana oleellisena tekijänä, jotta avoimet työmarkkinat olisivat realistista saavuttaa. Osalla haastatelluista oli vaihtelevia kokemuksia, siitä kuinka moniammatillinen yhteistyö oli heidän kohdallaan toiminut. Toisaalta haastatteluaineistosta ei käy ilmi, miten ja kuinka kauan nuoret ovat saaneet apua esimerkiksi mielenterveyden ongelmiin. Hult, Pietilä ja Saaranen (2017) toteavat vuonna 2016 työkyvyttömyyseläkkeellä olleen 211 000 suomalaista. Suu-

rin työkyvyttömyyttä aiheuttava sairausryhmä on mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (35 %). Elämänlaadun ja elämän merkityksellisyyden kokemuksen katsotaan olevan vahvasti yhteydessä koettuun työkykyyn. (Hult, Pietilä & Saaranen, 2017.)

7.3.2 Keskeiset työllistymistä tukevat tekijät

Keskeisiksi työllistymistä tukeviksi tekijöiksi nuoret kuvasivat hyvinvoinnin, sosiaalisen tuen, motivaation ja sitoutumisen. Hyvinvointi ja erityisesti koettu hyvä terveydentila kuvattiin nuorten toimesta erityisen tärkeänä työllistymistä tukevana tekijänä. Koetun hyvinvoinnin kasvaessa myös nuorten näkemys tulevaisuuden mahdollisuuksista kasvoi. Nikusen ja Korvajärven (2020) mukaan nuorten aikuisien käsitykset tulevaisuudesta muokkaavat heidän käyttäytymistään ja päätöksentekoa nykyhetkessä. Nuoren käsitykset hallitsevat toiveita liittyen tulevaisuuden elämäntulkun. Yleisin tulevaisuuden toive koostuu työstä tai ammatista ja riittävästä toimeentulosta. Lisäksi nuorten tulevaisuuden toiveissa keskeisenä näyttäytyy normatiivinen elämäntulkun: paikka työelämässä, hyvät perhe- ja ystävyys-suhteet ja mielekäs jokapäiväinen elämä. (Nikunen & Korvajärvi, 2020.)

Nuoret kuvasivat perheen ja läheiset tärkeimpänä sosiaalisen tuen muotona. Ne nuoret, jotka kuvasivat sosiaalisen tuen merkitystä työllistymistä tukevana tekijänä, kertoivat perheen ja läheisten kannustavan hakemaan töitä ja uudelleen opiskelemaan sekä esimerkiksi hoitamaan terveydellisiä haasteita. Arvioitaessa osallisuutta, merkityksellistä ovat yksilön kokemukset muun muassa yhteisön jäsenyydestä, kuulluksi tulemisesta ja arvostuksen saamisesta sosiaalisissa suhteissaan (Nikka, 2023). Yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia suhteita voidaan pitää työttömän kannalta yhtä tärkeänä asiana kuin rahaa (Kananoja, 2018, s. 201).

Osa nuorista kuvasi motivaation ja sitoutumisen olevan merkittävin osa työn saamiseksi ja opiskeluihin sitoutumiseksi. Sitoutuminen näyttöytyi oleellisena myös siinä, kuinka nuoret kuvasivat työmahdollisuuksia ja opiskeluiden aloitusta tai jatkamista. Työpaikan tulisi olla nuorten kertomana sellainen, josta oikeasti tykkää

tai opiskeluiden sellaisella alalla, joka oikeasti kiinnostaa. Ylistö (2015) kuvaa työnhakuaktiivisuuden ja -motivaation liittyvän läheisesti toisiinsa psykologisissa työnhakukäyttäytymisen tutkimuksissa. Itsemääräämisteorian mukaan motivaation voimakkuus on riippuvainen siitä, missä määrin motivaatio on henkilön sisäistä tai ulkoapäin ohjautuvaa. (Ylistö, 2015.) Osa haastatelluista nuorista ei tiennyt lainkaan, mikä olisi itseä kiinnostava ala tai minkälaiset työpaikat voisivat olla itselle mielenkiintoisia. Ylistö (2013) kiteyttää kahteen toisiinsa linkittyvään tekijään nuorten elämänsä elämänkulun vaikutuksen pitkäaikaistyöttömyyteen; kasautuviin vastoinkäymisiin ja realististen mahdollisuuksien puutteeseen.

7.3.3 Työllisyyspalveluiden kehittämisen kohteet

Nuoret kuvasivat sitoutumisen, asiakaskeskeisyyden, kohdennetun tuen ja palveluiden yhteensovittamisen keskeisimpinä teemoina työllisyyspalveluiden kehittämisen näkökulmasta.

Haastatellut nuoret kuvaavat kokemusta siitä, kuinka voimavaralähtöinen, yksilöllinen ja tarpeenvaativa tuki koetaan vastauksissa merkitykselliseksi. Vastauksissa korostui mielenterveys- ja terveyspalveluiden osuus osana työllistymistä tukevaa palvelua. Vastaajista usea kuvasi omaavansa neuropsykiatrisia piirteitä. Neuropsykiatrisesti oireilevilla nuorilla on usein myös psykiatrinen liitännäissairaus, joita voivat olla esimerkiksi ahdistuneisuus-, mieliala- tai käytöshäiriöt, jotka heikentävät psyykkistä toimintakykyä edelleen. (Lämsä ja muut, 2018, s. 124.)

Neuropsykiatriset piirteet puolestaan toivat vastaajien kokemukseen toiveen kohdennetusta palvelumuotoilusta, joka takaisi kohdennetumpaa palvelua neuropsykiatriset erityispiirteet huomioiden. Blomgrenin ja muut (2016) kuvaavat yhä paremman tietoisuuden palveluita käyttävistä asiakasryhmistä auttavan tulevaisuudessa ennustamaan paremmin eri ihmisryhmille tarvittavia palveluita, koordinoi-

maan hoivaa ja rakentamaan tehokkaita ja integroituja moniammatillisia palveluyhdistelmiä sekä suunnittelemaan interventioita ja ennakoivia palveluiden laadun ja tehokkuuden turvaamiseksi.

Mielenkiintoinen teema vastauksissa oli kokemus työllisyyspalveluiden neutraalista roolista työllistymisen pitkittymisessä tai vastaavasti lyhentymisessä. Kaikille vastaajille oli tarjottu työllistymistä edistäviä palveluita eikä kukaan vastaajista kuvannut kieltäytyneensä tarjotusta palvelusta. Jokainen haastateltu nuori kuvasi sitä, kuinka työllisyyspalveluita tulisi kehittää keskeisesti yhteistyössä työnantajien kanssa siten, että polku olisi avoimille työmarkkinoille tukeva. Lagerveldin, Houtmanin & Kudaszin (2013) mukaan tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, että työhön paluun tukemiseksi erityisesti mielenterveysongelmista kärsivän henkilön henkilökohtainen työpaikalle painottuva tukeminen on tehokkainta tilanteessa, jossa on aktiivista tukea ohjaajalta, varhainen yhteydenotto työpaikalle ja aktivoivat kognitiiviseen käyttäytymisterapiaan ja ongelmanratkaisutekniikkoihin keskittyvät toimet. (Lagerveld, Houtman & Kudas, 2013).

Työttömyyden kestosta huolimatta haastatellut nuoret kuvasivat tulevaisuudessa mahdollisuuksia opiskelun, työpaikan tai perheenperustamisen muodossa. Nikunen ja Korvajärvi (2020) toteavat tutkimuksessaan, että nuoret aikuiset haluavat olla onnellisia tulevassa elämässään. Onnellisuus ei ollut suoraviivaisesti yhteydessä menestykseen työssä, uralla tai toimeentulossa. Sen sijaan nuorten kuvaama haluttu onnellisuus oli jotain, mitä he kertoivat nousevan ”sisältä”. (Nikunen & Korvajärvi, 2020.)

Elosen, Niemelän & Salonniemen (2017) mukaan työllä tai vastaavasti sen puuttumisella on merkitystä ihmisen toimeentuloon sekä ajankäytön rakentumiseen. Kysyttäessä haastatelluilta nuorilta kokemuksesta liittyen työttömyyteen ja sen pitkittymiseen nuoret kuvasivat pitkittyneen työttömyyden ”turruttavan” ja avoimien työmarkkinoiden karkaavan yhä kauemmaksi. Vastauksissa nousi esille voi-

makkaan häpeän ja nolouden tunteen liittyneen työttömyyteen sen alkuvaiheessa. Työ lisää toimeentulon ja ajankäytön rakentumisen lisäksi sosiaalisia kontakteja ja liittää ihmisen yhteisöihin. Vastaavasti näiden puuttuminen vaikuttaa statukseen ja identiteetin lähteeseen. (Elonen, Niemelä & Saloniemi, 2017).

Vastauksista nousi esille mielipide, ettei työllisyyspalvelut voi tehdä mitään, sillä ratkaisun siitä kuka palkataan, tekee työnantaja. Näiden vastausten perusteella työllisyyspalveluiden olisi suositeltavaa tehdä yhä tiiviimpää yhteistyötä työnantajien ja yritysten kanssa siitä, miten erityisen haastavassa työmarkkina-asetmassa olevia voitaisiin työllistää yrityksiin. Vansean ja Utretin (2016) tutkimuksessa todetaan nuorten olevan erityisen alttiita terveysongelmille työttömänä tai työskennellessään epävarmoissa työolosuhteissa. Aktiiviset työharjoitteluohjelmat, parannetut työolosuhteet ja kohdennetut terveysohjelmat ovat keinoja ratkoa haastetta.

Nuorten kuvaamat kokemukset työttömyyden pitkittymisestä ovat moninaisia kuvauksissa nouse selkeästi yhtä yksittäistä tekijää, joka selittäisi syyn työttömyyden pitkittymiselle. Ylistön (2023, s.52) toteaa sosiokulttuurisilla osatekijöillä puolestaan tarkoitettavan kotoa omaksuttuja haitallisia asenteita, elämäntapoja ja toimintamalleja. Suomessa huono- osaisuuden periytymistä selittävät ensisijaisesti sosiokulttuuriset tekijät, koska köyhyys ei suoraan säätele lasten ja nuorten koulutusmahdollisuuksia tai työttömyyttä (Ylistö, S. 52, 2023).

Toisaalta aineistosta on löydettävissä selkeästi pitkäaikasityöttömiä nuoria yhdistäviä tekijöitä kuten työttömyyden pitkittyminen, koulun keskeyttäminen tai koe- tut mielenterveysongelmat, jotka ovat linjassa teemasta tehtyjen aikaisempien tutkimustulosten kanssa. Kangas ja muut (2015) toteavat nuorilla, joilla ei ole toisen asteen koulutusta, olevan merkittävästi enemmän ongelmia työmarkkinoille pääsemisessä verrattuna paremmin koulutettuihin. Hult ja muut (2017) kuvaavat työttömyyden keston ja korkean koulutuksen olevan vahvasti yhteydessä hyväksi koettuun työkykyyn.

Nuorten pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisemiseksi tarvitaan monipuolisia ja kohdennettuja toimenpiteitä, jotka huomioivat yksilölliset tarpeet ja taustatekijät. Systemisestä näkökulmasta tarkasteltuna Järvensivu (2019) toteaa toiminnan johtamisessa korostuvan kaikkien yhteiskunnan sektorien panos yhteiskunnallisten vaikutusten saavuttamisessa ja hyvinvoinnin rakentamisessa. Haastavien ja monisyisten usein yhteen kietoutuneiden ongelmien ratkaiseminen ei Järvensivun (2019) mukaan onnistu yksittäisen tahon tai organisaation toimesta vaan siihen tarvitaan eri osapuolten välistä toisiaan tukevaa yhteistyötä ja käytännön tasolla verkostoyhteistyön mahdollistamista.

Usein uudenlaisten ratkaisujen rakentaminen alkaa vanhojen ja totuttujen toimintatapojen murtamisella, ammattikuntien ja eri sektorirajojen ylittävällä yhteistyöllä (Järvensivu, 2019, s. 220). Polku pitkäaikaistyöttömyyteen on sarja yksittäisiä tapahtumia ja tapahtumaketjuja, jotka voidaan välttää systemisen kokonaisuuden onnistuessa.

TE24 uudistuksen yhteydessä myös nuorten monialainen palvelu uudistuu sekä TYP- palvelu (työllistymistä edistävä yhteispalvelu) uudistetaan. Uudistukseen liittyen TYP:n johtoryhmä nimetään uudelleen ja TYP toiminnalle asetetaan valtakunnalliselta tasolta tavoitteet. Meneillään olevassa siirtymävaiheessa on mahdollisuus tehdä vaikuttavaa työtä ja siirtyä aidosti kohti aiempaa laaja-alaisempaa tavoitteellista yhteistyötä. Laissa työllistymistä tukevasta monialaisesta yhteistyöstä (2023) todetaan, että nuorten monialaisen tuen yhteispalvelun toimintaedellytyksiä järjestäessään työvoimaviranomainen laatii arvion alueensa nuorten monialaisen tuen yhteispalvelun tarpeesta. Arvio laaditaan yhdessä alueen koulutuspalveluiden järjestäjien, hyvinvointialueen ja muiden keskeisten toimijoiden kanssa. (Laki työllistymistä tukevasta monialaisesta yhteistyöstä, 2023.)

Tarkasteltaessa kustannustehokkuutta erilaisissa julkisissa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa nousee nopeasti keskusteluun ennaltaehkäisevien

palveluiden rooli. Klemelä (2016, s.13) toteaa SROI- mittarin kaltaisen arviointimenetelmän olevan keskeinen ja vaikuttava keino mitata sellaisen toiminnan vaikuttavuutta, jota on vaikea asettaa mitattavaan muotoon. SROI-menetelmä toimii siten, että lasketaan SROI-lukuarvo, joka on organisaation tuottamien rahamääräisten hyötyjen ja investointien osamäärä eli suhde. SROI:ta voidaan käyttää eteenpäin katsovana eli ennakoivana tai taaksepäin katsovana eli arvioivana menetelmänä. (Klemelä, 2026, s. 13). Tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa ei ole vielä tarkkaa tietoa määrällisistä ja laadullisista mittareista, joilla työllisyysalueita tullaan mitaamaan.

Haasteeksi muodostuu, kuinka niukassa julkistaloudellisessa tilanteessa ennaltaehkäiseviin palveluihin esimerkiksi jalkautuvaan työhön on mahdollisuutta panostaa ilman suoraa vaikuttavuusarviota. SROI- menetelmän käytön tai vastaavien menetelmien hyödyntäminen yhteistyössä Keski-Pohjanmaan työllisyysalueen sekä eri työllisyyden verkoston ja hanketoimijoiden kanssa voisi tuottaa lisää tietoa monimutkaisesta ja vaikeasti arvioitavasta aiheesta päätöksentekijöille, jotta pitkäaikaistyöttömyyden kustannuksia voitaisiin hillitä kestäväällä tavalla.

Uuden työllisyysalueen aloittaessa on tärkeää muistaa asiakasrajapinnasta tässäkin tutkimuksessa noussut tarve monialaiseen yhteistyöhön. Monialaiselle yhteistyölle tarvitaan toteutuakseen aina aikaa ja resurssia. Verkostoilla tulee olla tietoisesti asetetut tavoitteet. Tällaiset verkostot voidaan jakaa kahteen alatyypin: ylhäältä alas ja alhaalta ylös – johdettuihin. (Järvensivu, 2019, s. 118.) Mikäli moniammatillisuus ja yhteistyö eri viranomaisten välillä jää vain strategisen tason linjaukseksi on uhkana, ettei arjen työskentelyssä ole sitä mahdollista toteuttaa. Hierarkkiseksi toiminnan tekee se, että tavoitteet ja toiminnan on määritellyt verkoston puolesta jokin taho, esimerkiksi johtoryhmä tai ohjausryhmä (Järvensivu, 2019, s. 118).

Kaikki haastateltavat nuoret kokivat työllisyyspalveluiden roolin neutraalina työttömyyden pitkittymiselle. Tämä antaa viitteitä siitä, että haaste suhteessa ajautumiseen pitkäaikaistyöttömyyteen ei ole niinkään työllisyyspalveluissa vaan pikemminkin tapahtumaketjuissa ennen pitkäaikaistyöttömyyttä. Nikka (2023) määrittelee syrjäytymisen arkikielessä yksilön syrjään joutumiseksi esimerkiksi opinnoista tai työelämästä. Syrjäytyminen on osattomuuden kokemusta, joka aiheuttaa monenlaisia hyvinvoinnin haasteita. Sitran laskelmat kuvaavat kuinka nuorten syrjäytymisestä aiheutuvat kustannukset ovat pitkällä aikavälillä huomattavan suuria: 30 vuoden aikana syntyy noin 2,5 miljardin menetykset julkiselle taloudelle kymmentä tuhatta syrjäytynyttä nuorta kohden (Ylistö, s. 45, 2023). Näin ollen kyse on siis myös merkittävästä kansantaloudellisesta ongelmasta.

Yhteenvedona nuorten haastatteluiden pohjalta nousseista teemoista peilaten aiheesta tehtyyn tutkimukseen voisi todeta, että mikäli virtaa pitkäaikaistyöttömyyteen nuorten kohdalla halutaan julkisin palveluin saada katkaistua, vaatii se onnistuessaan systemisen tason onnistumista. Ei voida odottaa erilaista lopputulosta työllisyyspalveluiden vaikuttavuudesta ilman riittävää ja tarpeenmukaista asiakaslähtöistä uudistamista ja siihen liittyvää kriittistä arviointia ja ymmärrystä siitä, mistä vaikuttavuus syntyy.

Taulukkoon 2 on koottu tutkimuksen tulosten pohjalta keskeisimmät kehittämistarpeet käytännön toteutusehdotuksin.

Taulukko 2 Yhteenvedo keskeisistä kehittämistarpeista työllisyysalueelle

KEHITTÄMISTARVE	EHDOTUS
Työllisyyspalveluiden kehittäminen yhteistyössä työnantajien kanssa tukemaan työnhakijoiden mahdollisuuksia avoimille työmarkkinoille siirtymistä.	Työllisyysverkostokoordinaattori, joka koordinoi ja vetää säännöllistä yhteistyötä työllisyysalueen, eri työllisyystoimijoiden sekä työnantajien välillä.
Työllisyyspalveluiden tiiviimpi yhteistyö työnantajien ja yritysten kanssa erityisen haastavassa työmarkkina-asemassa olevia työllistämisen edistämiseksi.	Työelämäohjaajien tai työhönvalmentajien kaltaisten toimijoiden riittävä jalkautuva rooli työpaikoille ja yrityksiin heikossa työmarkkina-asemassa rekrytoitun henkilön ja työnantajan tukemiseksi.

Työllisyyspalveluiden kohdennettu palvelumuotoilu (esimerkiksi neuro-psykiatriset erityispiirteet)	Työllisyysalueen mahdollisuus kohdentaa tai tuottaa valmennustoimintaa (yksilö tai ryhmävalmennus) yhteistyössä työpajojen sekä eri palveluntuottajien kanssa.
Monialaisen yhteistyön kehittäminen	Riittävän resurssitason varmistaminen tavoitteellisen yhteistyön saavuttamiseksi.
Työllisyyspalveluiden asiakaslähtöinen uudistaminen ja kriittinen arviointi.	Kvartaali- tai puolivuositainen seuranta ja työllisyysalueen sovitut toimenpiteet pitkäaikaistyöttömyyteen johtavan virran katkaisemiseksi.
Pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy systeemisen tason uudistuksilla.	Tavoitteellisen alhaalta ylös- johdetun verkostotyön koordinointi
Työllisyysalueen ja kuntien uudistuneen työttömyysturvan rahoitusmallin arviointi ja vaikuttavuuden kehittäminen	Työllisyysverkostomainen toiminta ja yhteiskehittäminen. Eri vastuutahojen selkeys ja konkreettiset toimet.

7.4 Jatkotutkimusaiheet

Vuoden 2025 alusta uudistuu työttömyysturvan rahoitusmalli siten, että kuntien rahoitusvastuu työttömyysturvan rahoituksesta aikaistuu sekä laajenee. Jatkossa maksuosuus laajenee koskemaan myös ansio-, ja peruspäivärahaa ja se kasvaa päiväkertymän mukana myös palveluiden ajalta. Kuntien rahoitusvastuu alkaa 100 päivän työttömyyden jälkeen 10 % osuudella ja kasvaa asteittain päiväkertymän mukaisesti. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Kuntien rahoittama työttömyysturva 1.1.2025 alkaen

0–99 päivää	0 %
100–199 päivää	10 %
200–299 päivää	20 %
300–399 päivää	30 %
400–699 päivää	40 %

700 päivää ->	50 %
---------------	------

Tulevaisuuden työllisyyspalveluiden keskeinen kysymys vaikeassa julkistaloudellisessa tilanteessa on, miten työttömyysturvan maksuosuuteen voi tosiasiallisesti vaikuttaa kunnan toimenpitein ja miten varmistetaan, että tavoitteet ja toimenpiteet lähtevät siitä, periaatteesta, että maksuosuuteen tosiasiallisesti pyritään vaikuttamaan. Työllisyysalueita tullaan mittaamaan erilaisilla työ- ja elinkeinoministeriön asettamilla mittareilla, joita tätä kirjoittaessa ei ole tarkkaa tietoa. Siinä, että virta pitkäaikaistyöttömyyteen onnistutaan katkaisemaan, tarvitaan systemisen tason onnistumista, jossa keskiössä on asiakas, jonka palvelutarve tunnetaan. Työllisyyspalveluiden asiakkaita ovat sekä yritykset että henkilöasiakkaat. Tulevien työvoimaviranomaisten tehtäväksi yhdessä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa jää vaikuttaa yhä paremmin siihen, ettei kuilu työvoiman kysynnän ja tarjonnan kanssa karkaa liian suureksi kurottavaksi umpeen.

LÄHTEET

Aho, S., Arnkil, R., Hämäläinen, K., Lind, S., Spangar, S., Tuomala, J., Ojala, S., Saloniemi, A., Stenvall, J., Melin, H., Mäkiäho, A. (2022). Työllisyyden kuntako-
keilujen arviointi. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja
2022: 3. Valtioneuvosto. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Noudettu 14.04.2024
Osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-449-1>

Alasalmi, J., Busk, H., Holappa, V., Karhunen, H., Mayer, M., Nivala, A., Su-
honen, T. & Valtakari, M. 2022. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan
julkaisusarja (2022): 35. Valtioneuvosto. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Nou-
dettu 14.04.2024 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-008-0>

Buitek, E., Kaliyeva, S., Turginbayeva, A., Meldakhanova, M., Shaikh, A.
(2023). How much does an employer's attractiveness matter to youth employ-
ment? Evidence from a developing country. Noudettu 20.08.2024 osoitteesta
[doi/10.1108/APJBA-02-2023-0086/full/html](https://doi.org/10.1108/APJBA-02-2023-0086/full/html)

Blomgren J., Jäppinen S., Perhoniemi, R. (2023). Identifying user profiles
of healthcare, social and employment services in a working-age population: A
cluster analysis with linked individual-level register data from Finland. PLOS ONE
18(11) Noudettu 26.8.2024 Osoitteesta [https://doi.org/10.1371/jour-
nal.pone.0293622](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0293622)

Elonen, N., Niemelä, J. & Saloniemi, A. (2017). Pitkäaikaistyöttömien mo-
nenlainen toimijuus. *Janus* 2017, 25(4), 280–296.

Hallituksen esitys eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden
uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi 207/2022. Noudettu
23.3.2024 osoitteesta [HE 207/2022 - Hallituksen esitykset - FINLEX®](#)

Hult, M., Pietilä, A-M., & Saaranen, T. (2017). Elämänlaadun ja elämän merkityksellisyyden kokemisen yhteydet työttömien työkykyyn. HOITOTIEDE 2017, 29(2), 78-88.

Huuskonen, J. (2023). Tutkimuksia julkisten työvoimapalveluiden roolista työmarkkinoiden kohtaannossa. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 119. vsk. - 3/2023, 350-354.

Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). Diskurssianalyysi: Teoria, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino.

Järvensivu, T. (2019). Verkostojen johtaminen: Opi ja etene yhdessä. Books on Demand.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, sivut? Noudettu 24.3.2024 osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Kanaoja, J. (2018). Työllisyyskysymys. Helsinki. Into

Kangas, O., Palme, J. & Kainu, M. (2020). Welfare state entry and exit over the life course. Employment and the sustainability of the welfare state in different worlds of welfare. 29–40. Teoksessa *Shaping and re-shaping the boundaries of working life*. Tampere: Tampere University Press Noudettu 23.03.2024 osoitteesta <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/121985/welfare-state-entry-and-exit-KANGAS-PALME-KAINU.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Kaustisen seutukunnan työllisyyspalvelut (2023). Noudettu 24.3.2024 osoitteesta [Työllisyyspalvelut • Kaustisen seutu.fi](https://www.kaustisen.fi/tyollisyyspalvelut)

Klemelä, J. (2016). Järjestöt, vaikuttavuus & raha. SROI- arviointimene-
telmä. Sosten julkaisuja 1/2016. Arkmedia. Vaasa. Noudettu 22.10.2024 osoit-
teesta ISBN 978-952-6628-16-5

Oivo, T. & Kerätär, R. (2018). Osatyökykyisten reitit työllisyyteen – etuu-
det, palvelu, tukitoimet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita
43/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. [https://julkaisut.valtioneu-
vosto.fi/bitstream/handle/10024/161151/STM%20rap%2043%202018%20Osaty-
okykyisten%20reitit%20tyollisyyteen.pdf?sequence=4&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneu-
vosto.fi/bitstream/handle/10024/161151/STM%20rap%2043%202018%20Osaty-
okykyisten%20reitit%20tyollisyyteen.pdf?sequence=4&isAllowed=y)

Kerätär, R. (2016). Kun katsoo kauempaa, näkee enemmän – Monia-
lainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Oulun yli-
opisto, lääketieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. Tampere: Juvenes Print.

Keski-Pohjanmaan järjestämissuunnitelma. (2023). Noudettu 23.3.2024
osoitteesta [2023174-11-5924.PDF \(kase.fi\)](#)

Korkman, S. (2023). Talous ja humanismi. Helsinki. Otava.

Lagerveld, S., Houtman, I., Kudasz, F. (2013). Return to work after sick
leave due to mental health problems. European agency for safety and health at
work. Noudettu 5.8.2024. Osoitteesta [https://www.semanticscholar.org/pa-
per/Return-to-Work-after-sick-leave-due-to-mental-Lagerveld-Hout-
man/bda66c6a49cc969ea27cb320c8ae633191378726?utm_source=direct_link](https://www.semanticscholar.org/pa-
per/Return-to-Work-after-sick-leave-due-to-mental-Lagerveld-Hout-
man/bda66c6a49cc969ea27cb320c8ae633191378726?utm_source=direct_link)

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020. Noudettu
24.3.2024 osoitteesta [Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta 1269/2020 -
Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Larja, L. & Peltonen, J. (2022). Työvoiman saatavuus, työvoimapula ja koh-
taanto-ongelmat vuonna 2022. Työvoimatiekartat -hankkeen loppuraportti. Työ
ja elinkeinoministeriö. Noudettu 24.3.2024 osoitteesta [Työvoimatiekartat hank-
keen loppuraportti tarkistettu.pdf \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Lämsä, R., Ahonen, S., Appelqvist-Schmidlechner, K., Tuulio-Henriksson, A. (2018). Neuropsykiatrisesti oireilevien nuorten palveluista ja palvelukokemuksista. 124–135. Teoksessa: Nuoret palveluiden pauloissa. Nuorten elinolot- vuosi- kirja 2018. Punamusta Oy. Noudettu 16.8.2024 Osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-200-0>

Mandipour, A., Shucksmith & Talbot, H. (2015). Concepts of poverty and social exclusion in Europe. *Journal of the Local Economy Policy Unit* 2015, 30 (7), 715-720. Noudettu 11.1.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1177/0269094215601634>

Markkula, N., Suvisaari, J. (2017). Masennustekijöiden esiintyvyys, riskitekijät ja ennuste. *Katsaus. Duodecim* 2017; 133: 275-82. Noudettu 16.8.2024 osoitteesta [duo13544.pdf \(duodecimlehti.fi\)](http://duodecimlehti.fi/duo13544.pdf)

Mattila-Holappa, P. (2018). Mental health problems and labour market participation among young adults. *Studies in social security and health* 152/2018. Helsinki: Kela. Noudettu 5.8.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018082934286>

Moscoviz, L. & Evans, D. (2022). Learning loss and student Dropouts during the Covid-19 Pandemic: A Review of the evidence Two years after schools shut down. Working Paper 609. Central for Global Development. Noudettu 16.8.2024 osoitteesta [learning-loss-and-student-dropouts-during-covid-19-pandemic-review-evidence-two-years.pdf \(cgdev.org\)](http://cgdev.org/learning-loss-and-student-dropouts-during-covid-19-pandemic-review-evidence-two-years.pdf)

Nikunen, M. & Korvajärvi, P. (2020). Being positive, being hopeful, being happy: young adults reflecting on their future in times of austerity. Noudettu 23.10.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1177/1367549420935901>

Nikka, L. (2023). Osallisuuden ja selviytymisen rakentuminen pitkäaikaisesti työttömien elämänerroissa. *Janus* 2023, 31(1), 43-59. Noudettu 2.4.2024 osoitteesta <https://journal.fi/janus/article/view/115302/76773>

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma (2019). Osaava ja osallistava Suomi – sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. Helsinki. Noudettu 2.4.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

Paukkeri, T., Ravaska, T. ja Riihelä, M. (2023) Inequality in Finland: 1987–2021. Institute for Fiscal Studies. Noudettu 3.4.2024 osoitteesta [Inequality in Finland: 1987–2021 \(ifs.org.uk\)](https://ifs.org.uk/land:1987-2021)

Penttilä S; Niemelä M; Hakko H; Keski-Säntti M; Ristikari T; Räsänen S. (2023). Child- and parent-related determinants for out-of-home care in a nationwide population with neurodevelopmental disorders: a register-based Finnish birth cohort 1997 study. *European Child + Adolescent Psychiatry*. Open access. Noudettu 26.07.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1007/s00787-024-02406-w>

Perhoniemi, R. & Blomgren, J. (2021). Frequent attenders of three outpatient health care schemes in Finland: characteristics and association with long-term sickness absences, 2016–2018 *BMC Public health*. Open access. Noudettu 26.8.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10866-x>

Radez, J., Reardon, T., Creswell, C., Lawrence, P. J., Evdoka-Burton, G., & Waite, P. (2021). Why do children and adolescents not seek and access professional help for their mental health problems? A systematic review of quantitative and qualitative studies. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 30(2), 183–211. <https://doi.org/10.1007/s00787-019-01469-4>

Roikonen, P. (2021). Patterns of Inequality Income Inequality, Homogamy and Social Mobility in Finland, c. 1700–2019. Doctoral Programme in Political, Societal and Regional Change. Faculty of Social Sciences. University of Helsinki. Helsinki: Unigrafia. Noudettu 3.4.2024 osoitteesta <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/8c13130e-7787-41e0-8f53-a9106abe4ab6/content>

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. (2020). Raskas perintö Ylisukupolvi-
nen huono-osaisuus Suomessa. Gaudeamus. Tallinna.

Talentia (2022). Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattieettiset ohjeet.
2022. Punamusta Oy. Noudettu 23.4.2024 osoitteesta https://edockerfiles.com/5aa913a0-de75-11ed-bd2d-00155d64030a/content/JPG/s2_p1.jpg

Tarkiainen, L. (2020). Negotiated responsibilities and deservingness: a
study of talk on prolonged unemployment in Finland. Sosiaalityön väitöskirja,
Helsingin yliopisto. Helsinki: Unigrafia. Noudettu 23.3.2024 osoitteesta
<http://hdl.handle.net/10138/320156>

Thern, E., de Munter, J., Hemingsson, T. & Rasmussen, F. (2016). Long-
term effects of youth unemployment on mental health: does an economic crisis
make a difference? Epidemiol Community Health 2017, 71; 344-349. Noudettu
5.8.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1136/jech-2016-208012>

Tieteen termipankki. (2023). Eriarvoisuus. Noudettu 3.4.2024 osoitteesta
<https://termipankki.fi/tepa/en/>

Tilastokeskus. Käsitteet. Pitkäaikaistyötön. (2024). Noudettu 16.3.2024
osoitteesta <https://www.stat.fi/meta/kas/pitkaaikaistyot.html>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen
loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. (2023). Noudettu 23.3.2024 osoit-
teesta [Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suo-
messa \(tenk.fi\)](https://www.tenk.fi/)

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2021). Kuntakokeilualueet. Noudettu
2.4.2024. Saatavissa <https://tem.fi/kuntakokeilualueet>

Työ- ja elinkeinoministeriö (2024). Työnvälitystilaston työllisyyskatsaus. 2024. Noudettu 24.3.2024 osoitteesta <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx>

Työ- ja elinkeinoministeriö. (2024). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2024. Noudettu 24.10.2024. Saatavissa <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-813-4>

Törölä, M. & Töttö, P. (2017). Kolme polkua huono-osaisuuteen- oikeuspsykiatristen potilaiden laitosurat, yhteiskunnallinen asema ja paranoidisuus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2017: 54: 42-55. Noudettu 3.4.2024 osoitteesta <https://journal.fi/sla/article/view/60622/22527>

Vancea, M. & Utrez, M. (2016). How unemployment and precarious employment affect the health of young people: A scoping study on social determinants. Scandinavian Journal of Public Health. Noudettu 7.9.2024 osoitteesta <https://doi.org/10.1177/1403497816679555>

Valtakari, M., Nyman, J. & Karinen, R. (2023). Työ2023- ohjelman ulkoinen arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023: 26. Helsinki. Noudettu 5.8.2024 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8461-5>

Valtioneuvosto (2024). Noudettu 3.4.2024 osoitteesta [muistio_2222024_vnptkset_tyllisyysalueista_\(2\).pdf](#)

Valtioneuvosto (2021). Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehysriihessä. Noudettu 23.10.2024 osoitteesta [Hallituksen linjaukset puoliväli- ja kehysriihessä \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. (2017). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (2017): 5, 501-512. Noudettu 10.1.2024 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135433/YP1705_Vauhkonenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Westerback, F. & Rissanen, H. (2022). Etenevä elämä vai supistuneet suunnitelmat? Työn kynnyksellä olevien nuorten aikuisten hyvän tulevaisuuden orientaatiot korona ajassa. Poikkeuksellinen nuoruus korona aikaan. *Nuorten elinolot – vuosikirja 2022*. Punamusta Oy. Vantaa. Noudettu 28.8.2024 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-937-5>

Ylistö, S. (2015). Miksi työnhaku ei kiinnosta? Nuorten pitkäaikaistyöttömien työnhakuhaluttomuudelle kertomia syitä. *Työelämän tutkimus* 2015, 13(2), 112-126. Noudettu 3.4.2024 osoitteesta <https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/87069/45996>

Ylistö, S. (2023). Työttömyys, nuoret ja aktivointi. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien nuorten elämänhallinnallisista valinnoista työmarkkinoilla. Väitöskirja. Jyväskylä.: Jyväskylän yliopisto.

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje

Arvoisa haastateltava

pvm

Teitä pyydetään osallistumaan tutkimukseen ”Nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa”. Opinnäytetyön tilaajana on Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu.

Tämän opinnäytetyön **tarkoituksena** on kuvata nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syitä nuorten kokemusten kautta. **Tutkimuksen tavoitteena** on tuottaa tietoa nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syistä ja ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Tuloksia voidaan käyttää hyödyksi valtiolta vastuukunnille siirrettävien palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.

Haastatteluun osallistuminen on Teille täysin vapaaehtoista ja osallistuminen on mahdollista perua tai keskeyttää. Perumiseen tai keskeyttämiseen mennessä kerätty aineisto on kuitenkin tutkijan käytössä. Tulokset tullaan esittämään siten, että yksittäisiä vastaajia ei pysty tunnistamaan. Haastatteluun kuluu aikaa noin 1-1,5 tuntiin. Haastattelusta ei koidu teille haittaa eikä myöskään välitöntä hyötyä. Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan kuitenkin mahdollisuuksien mukaan kehittää palveluja.

Haastatteluaineisto tallennetaan äänentallennuksena noudattaen tietosuoja- ja tietoturvaohjeistusta. Haastatteluaineiston rekisterinpitäjänä toimii haastattelija. Aineistoon on pääsy ainoastaan tutkijalla, jolla on ainoastaan oikeudet aineistoon. Aineistoa ei luovuteta ulkopuolisille ja aineisto tuhoetaan tutkimuksen valmistuttua.

Tutkimus julkaistaan Vaasan ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä ja raportti on saatavana Internetissä osoitteessa www.theseus.fi. Tuloksista voidaan kirjoittaa artikkeli ammattilehteen.

Kokkolassa .../... 2024

Ystävällisin terveisin,

Laura Korhonen

YAMK- opiskelija Vaasan ammattikorkeakoulu

Puh. 0505345108

Hannele Laaksonen, HTT

VAMK

Puh. 050-5750559

LIITE 2.Tietoinen suostumus

Tietoinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen

Minua on pyydetty osallistumaan tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kerätä tietoa nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksista työttömyyden pitkittymisen syistä Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa. Opinnäytetyönä toteutettavan tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syitä nuorten kokemusten kautta. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa nuorten pitkäaikaistyöttömyyden syistä ja ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi. Tuloksia voidaan käyttää hyödyksi valtiolta vastuukunnille siirrettävien palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä.

Olen lukenut saamani saatekirjeen koskien opinnäytetyötä sekä kerätyn aineiston ja henkilötietojen käsittelyä, säilyttämistä ja hävittämistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä koskien tutkimusta ja olen saanut kaiken tarvitsemäni tiedon. Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani haastatteluun.

Ymmärrän, että osallistumiseni tähän haastatteluun on vapaaehtoista. Voin haluessani keskeyttää haastattelun. Mikäli haastattelu keskeytetään, siihen mennessä kerätty aineisto on tutkimuksen käytössä. Keskeyttämisellä ei ole minulle haitallisia seurauksia.

Annan suostumuksen henkilötietojen käsittelyyn:

pvm.

Allekirjoitus tai sanallinen suostumus puhelimitse.

LIITE 3. Haastattelurunko

Taustakysymykset

Ikä

Koulutustausta

Nykytila

Miten pitkään olet ollut työttömänä?

Kerro millainen on ollut työhistoriasi?

Mihin kouluihin hait peruskoulun jälkeen?

Millaisia asioita päiviisi sisältyy?

Mihin asioihin päivittäinen aikasi kuluu?

Työttömyys

Mitkä tekijät heikentävät sinun työllistymistäsi?

Millaisia esteitä työllistymiseen liittyy sinun kohdallasi?

Millaiset tekijät tukevat sinun työllistymistäsi?

Mitä vaadittaisiin siihen, että voisit työllistyä?

Työllisyyspalvelut

Oletko osallistunut työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin?

- työkokeilu en Kyllä, ___ kertaa
- työvoimakoulutus en Kyllä, ___ kertaa
- uravalmennus en Kyllä, ___ kertaa

Oletko kieltäytynyt sinulle tarjotusta toimenpiteestä?

- Miksi?

Kuinka koet työllisyyspalveluiden vaikuttaneen työttömyyden lyhenemiseen?

Kuinka koet työllisyyspalveluiden vaikuttaneen työttömyyden pitkittymiseen?

Millaiset työllisyyspalvelut tukisivat sinun työllistymistäsi?

Millaista on asioida työllisyyspalveluissa (työllisyyden kuntakokeilu)

Tulevaisuus

Miten olet kokenut työttömyyden?

Onko kokemuksesi työttömyydestä muuttunut ajan myötä?

Miten aiot itse rakentaa tulevaisuuttasi työllistymisen mahdollistamiseksi?

Mitä konkreettisia toimenpiteitä voisit itse toteuttaa työllistymisen edistämiseksi?

Mitä konkreettisia toimia työllisyyspalvelut voisi toteuttaa työllistymisesi edistämiseksi?

Missä olet tai mitä teet viiden vuoden päästä?

LIITE 4. Aineistonhallintasuunnitelma

AINEISTONHALLINTASUUNNITELMA

Suunnitelman tekijä: Laura Korhonen

Opinnäytetyön nimi: Nuorten pitkäaikaistyöttömien kokemuksia työttömyyden pitkittymisen syistä.

Opinnäytetyön toimeksiantaja: Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu

Suunnitelma laadittu: 16.04.2024

1. Aineiston yleiskuvaus

1.1. Aineiston kuvaus: Kerättävä tai olemassa oleva aineisto ja sen ominaisuudet

Tässä opinnäytetyössä kerätään käytettävä aineisto tutkijan toimesta itse haastatteleamalla nuoria. Aineiston keräämiseen oikeus syntyy opinnäytetyön tilaajan myöntämän tutkimusluvan myötä. Aineisto säilytetään äänitallenteena. Aineiston analysointiin ja tutkimusmenetelmiin liittyvät yksityiskohdat ja prosessit kuvataan opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa.

1.2. Aineiston laadun varmistaminen

Opinnäytetyön aineiston analyysin ajan nauhoitetut haastattelut säilytetään, jotta alkuperäiseen aineistoon voi tarvittaessa palata sisällönanalyyysivaiheessa.

2. Eettiset periaatteet, lainsäädäntö ja henkilötietojen käsittely

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa on kuvattu opinnäytetyön eettisyyttä ja luotettavuutta yksityiskohtaisesti.

2.1. Henkilötiedot ja tietosuojan huomioiminen

Opinnäytetyön aineistossa ei kerätä suoria henkilötietoja. Haastatteluissa on mahdollista tulla esille epäsuoria henkilötietoja. Arkaluonteisia henkilötietoja opinnäytetyön aineistossa ei ole.

2.2. Päävastuu henkilötietojen käsittelystä eli rekisterinpitäjyys

Päävastuu henkilötietojen käsittelystä on opinnäytetyön tekijällä. Opinnäytetyön tekijänä työskentelen Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilussa, mutta en ole työsuhteessa kyseiseen organisaatioon.

2.3. Tietosuojaan edellyttämät ilmoitukset

Tässä opinnäytetyössä haastatteluiden perusteella saatavat tiedot voivat sisältää epäsuoria henkilötietoja. Niin pitkään, kun tietojen perusteella voi tunnistaa henkilön suoraan tai välillisesti tai tiedot voidaan palauttaa takaisin tunnistettavaan muotoon, ne ovat yhä henkilötietoja ja niihin sovelletaan tietosuoja-asetusta.

Ennen haastatteluun osallistumista haastateltavilta kysytään suostumus haastatteluun osallistumisesta sekä kerrotaan henkilötietojen käsittelystä.

2.4. Eettistä ennakkoarviointia edellyttävät tutkimusasetelmat opinnäytetyöissä

Tarvitaanko eettistä ennakkoarviointia? Ei, perustelu ja toteutus

2.5. Miten hallinnoit käyttämäsi, tuottamasi ja jakamasi aineiston oikeuksia?

Vaasan ammattikorkeakoulu noudattaa opetus- ja kulttuuriministeriön suositusta siitä, ettei opinnäytetöihin sisällytetä salassa pidettäviä aineistoja. Ohjeistuksen mukaisesti opinnäytetyö on julkinen heti kun se on hyväksytty. Vaasan ammattikorkeakoululla on oikeudet hyödyntää tuloksia omassa opetuksessa ja tutkimus- ja kehittämistoiminnassa.

Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja Kokkolan seudun työllisyyden kuntakokeilu saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin.

3. Aineiston dokumentointi

3.1. Aineiston dokumentointi

Aineiston käsittelyn vaiheista tutkimuksen tekijä laatii muistiinpanot, jotka säilytetään tietosuojasäädösten mukaisesti. Opinnäytetyöstä laaditaan kirjallinen raportti, joka luovutetaan myös toimeksiantajalle. Raportti julkaistaan opinnäytetyöhöön raportin julkaisuohjeen mukaisesti. Opinnäytetyön ohjaaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeistusta ja neuvontaa.

3.2. Aineiston järjestys ja eheys

Opinnäytetyön tutkimussuunnitelmassa kuvataan tarkemmin aineiston analysoinnin vaiheet. Aineistoa ei tallenneta jatkokäyttöä varten.

4. Tallentaminen ja tietoturva opinnäytetyöprosessin aikana

Aineistoon on oikeudet ainoastaan tutkijalla eli tekijällä. Teen itse myös kaikki haastattelut. Haastattelut tallennetaan äänentallennusohjelmalla laitteelle, johon vain tutkijalla on pääsy.

5. Aineisto opinnäytetyön valmistuttua: tuhoaminen, säilyttäminen tai mahdollinen jatkokäyttö ja avaaminen

Nauhoitettu haastatteluaineisto tuhoetaan opinnäytetyön valmistumisen jälkeen.

6. Tehtävät ja vastuut

Opinnäytetyössä käytetyn aineiston tallentaminen, varmuuskopiointi, aineiston jakaminen, tallentaminen sekä hävittäminen työn valmistuttua on opinnäytetyön tekijän vastuulla. Aineiston hävittäminen tapahtuu aineiston sisällönanalyysin jälkeen, kun alkuperäiseen aineistoon ei ole tarpeellista palata. (Arviolta 2024 syksy-loppuvuosi 2024)